

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Bakalářská práce
Veronika Hrušovská

Souvislost mezi citovou vazbou s matkou a otcem a konfliktními strategiemi romantických
partnerů

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jitka Lindová, Ph.D.

Praha 2024

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí práce doc. Mgr. Jitce Lindové, Ph.D. za umožnění účasti na jejím výzkumném projektu, díky čemuž jsem získala mnoho nových zkušeností a za její cenné rady a čas, který mi věnovala. Chtěla bych také poděkovat svým blízkým za podporu a trpělivost, kterou mi při řešení této práce poskytli.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 5. ledna 2024

Veronika Hrušovská

Abstrakt

Řešení konfliktů v partnerském vztahu, může být podmíněno ranou citovou vazbou k rodičům. Mnoho studií ji považuje jako budoucí prediktor pro zjištění podoby romantických vztahů, které jedinec v dospělosti navazuje. Hlavním cílem této práce bylo proto zjistit souvislost mezi attachmentem v dětství k matce a k otci a komunikačními strategiemi dospělých heterosexuálních partnerů v dlouhodobém romantickém vztahu, které užívají mezi sebou v pro ně běžných konfliktních situacích. Následně byl měřen i vztah mezi dětským a dospělým attachmentem.

V praktické části své práce jsem využila kvantitativního výzkumu, kterého se účastnilo 147 dlouhodobých heterosexuálních romantických partnerských dvojic české a slovenské národnosti ve věku mezi 18 a 52 lety. Pro zjištění dětského attachmentu byl použit dotazník The Parental Bonding Instrument (PBI) a deset komunikačních strategií (ponižující, obviňující, agresivní, manipulační, vyhýbavá, racionální, asertivní, odmítavá, submisivní a empatická) bylo vyhodnoceno na základě kategorizace kódů z přepisů konfliktních situací mezi romantickými partnery. Pro zjištění dimenzí úzkostnosti a vyhýbavosti attachmentu v dospělosti byl použit dotazník Experience in Close Relationships – Revised (ECR-R-16). Výsledky naznačují, že dětský attachment se dá považovat za prediktor v souvislosti s konfliktními komunikačními strategiemi pouze u mužů ve vztahu s otcem, a to konkrétně u strategií ponižující, vyhýbavá, asertivní a submisivní. U žen nebyl v této souvislosti zjištěn žádný signifikantní vliv. Výsledné hodnoty souvislosti mezi dětským a dospělým attachmentem naznačují signifikantní výsledky pouze mezi dimenzí úzkostnosti u žen a dětským attachmentem s otcem.

Klíčová slova:

dětský attachment, dospělý attachment, komunikační strategie, konfliktní komunikace, partnerské vztahy

Abstract

Conflict resolution in a partner relationship may be conditioned by early emotional attachment to parents. Many studies consider it as a future predictor to determine the form of romantic relationships that an individual establishes in adulthood. Therefore, the main aim of the present study was to investigate the association between attachment in childhood to the mother and to the father and the communication strategies adult heterosexual partners in long-term romantic relationships use with each other in conflict situations common to them. Subsequently, the relationship between child and adult attachment was also measured.

In the practical part of my thesis I used quantitative research with 147 long-term heterosexual romantic couples of Czech and Slovak nationality aged between 18 and 52. The Parental Bonding Instrument (PBI) questionnaire was used to childhood attachment and ten communication strategies (demeaning, accusatory, aggressive, manipulative, avoidant, rational, assertive, rejecting, submissive and empathic) were assessed by categorizing codes from transcripts of conflict situations between romantic partners. The Experience in Close Relationships – Revised (ECR-R-16) questionnaire was used to examine dimensions of anxious and avoidant attachment in adulthood. The results suggest that child attachment can be considered as a predictor in relation to conflict communication strategies only for men in a relationship with their father, and specifically for the strategies of demeaning, avoidant, assertive, and submissive. No significant effect was found for women in this context. The results of the association between child and adult attachment indicated significant values only between the anxiety dimension for women and child attachment with the father.

Key words:

childhood attachment, adult attachment, communication strategies, conflict communication, romantic relationships

Obsah

Abstrakt.....	4
Abstract.....	5
1. Úvod.....	8
2. Teoretická část	10
2.1. Teorie attachmentu	10
2.2. Základní pojmy	11
2.3. Typologie attachmentu	12
2.4. Attachment v dětství	15
2.4.1. Attachmentový systém.....	15
2.4.2. Vnitřní model fungování.....	15
2.4.3. Attachmentové chování	16
2.5. Attachment s rodiči a komunikace v partnerském vztahu	17
2.5.1. Attachment s matkou a komunikace v partnerském vztahu	20
2.5.2. Attachment s otcem a komunikace v partnerském vztahu.....	20
2.6. Dospělý attachment v partnerském vztahu	20
2.6.1. Attachmentový systém v partnerském vztahu	22
2.6.2. Attachmentové figury v dospělosti	23
2.7. Attachment a komunikace v partnerském vztahu	24
2.7.1. Konfliktní komunikace a attachment v partnerském vztahu	24
3. Empirická část.....	27
3.1. Výzkumný problém	27
3.2. Výzkumný cíl.....	28
3.3. Výzkumné otázky	28
3.4. Výzkumné hypotézy	28
3.5. Nástroje sběru dat	30
3.5.1. The Parental Bonding Instrument (PBI)	30

3.5.2. Experience in Close Relationships – Revised (ECR-R-16).....	33
3.6. Výzkumný vzorek.....	34
3.7. Etika výzkumu	35
3.8. Metody analýzy a zpracování dat	35
3.8.1. Kódovací schéma.....	35
3.8.2. Kódování partnerských dramát.....	36
3.8.3. Kategorizace komunikačních strategií.....	36
3.8.4. Analýza dětského a dospělého attachmentu	38
3.9. Výsledky analýzy.....	38
3.9.1. Dětský attachment a komunikační strategie	38
3.9.2. Dětský a dospělý attachment	50
3.10. Diskuse výsledků	54
3.10.1. Dětský attachment a komunikační strategie	54
3.10.2. Dětský a dospělý attachment	58
4. Závěr	59
Reference	61
Seznam příloh	69
Přílohy.....	70
1. Sociodemografický dotazník	70
2. Parental Bonding Instrument (PBI)	72
3. Experience in Close Relationships – Revised (ECR-R-16).....	75
5. Kódovací schéma.....	77
6. Partnerské drama – příklad	85
7. Komunikační strategie a jejich kódy	86

1. Úvod

Už od narození je vývoj dítěte ovlivňován osobami, jež mu jsou v jeho životě nejbližší. Za normálních okolností se mezi tyto osoby řadí rodiče, kteří jsou nedílnou součástí života svých dětí a také první sociální skupinou, skrze níž se učí poznávat své okolí. Podle teorie attachmentu má na budoucí vývoj mezilidských vztahů dítěte nejsilnější vliv kvalita raného vztahu s primárním pečovatelem (Bowlby, 2010; Grossmann, Grossmann a Kindler, 2005). Vztahy, které pak jedinec v průběhu života navazuje, vznikají právě na základě podoby vztahu s jeho rodiči a formují také podobu interakcí v romantických vztazích v dospělosti (Chen, Yuan a Yang, 2020; Dalton, Frick-Horbury a Kitzmann, 2006).

Součástí každého blízkého vztahu je určitá míra neshody a konfliktu, a to především ve vztahu mezi romantickými partnery. Partneři v kontextu svého vztahu jsou si navzájem attachmentovými figurami a ve své blízkosti pociťují jistotu a bezpečí a jsou zdrojem intimity a sociální opory (Lacinová a Michalčáková, 2015). Vzhledem k této vzájemné závislosti, která je charakteristickým aspektem intimních vztahů, je konflikt mezi partnery téměř nevyhnutelný (MacDonald et al., 2019) a ohrožuje osobní pohodu a kvalitu vztahu, proto je důležité porozumět tomu, proč jedinci reagují na konfliktní situace různými způsoby (Feeney a Karantzas, 2017). Pochopení těchto mechanismů je důležité pro odborníky z oblasti klinické, párové či rodinné terapie, kteří se zaměřují na jedince zažívající potíže v romantickém vztahu. V současné době z předchozích studií (např. Conger et al., 2000; Crockett & Randall, 2006; Grossmann, Grossmann a Kindler, 2005; Masarik et al., 2014; Whitton et al., 2008) vyplývá, že raná citová vazba mezi rodičem a dítětem utváří podobu a projevy emocí a chování v dospělých romantických vztazích, nicméně se rozcházejí v závěrech ve chvíli, kdy zjišťují souvislost mezi citovou vazbou a romantickým vztahem v dospělosti pro matku a otce zvlášť, ale ve většině případů je vůbec nerozdělují (River et al., 2022).

Cílem této bakalářské práce je zjistit souvislost mezi citovou vazbou k matce a otci v dětství a komunikačními strategiemi, které v dospělosti partnerské dvojice v rámci svého dlouhodobého romantického vztahu užívají v konfliktních situacích. Druhotným cílem této práce je ověřit vztah mezi dětským a dospělým attachmentem.

Konkrétně v praktické části své práce zjišťují souvislost mezi attachmentem v dětství a konfliktními komunikačními strategiemi dospělých heterosexuálních partnerů v dlouhodobém romantickém vztahu. Pomocí dotazníkového šetření The Parental Bonding Instrument (Parker, Tupling and Brown, 1979) byly retrospektivně získány subjektivně

vnímané rodičovské styly participantů zvláště pro matku a otce. Výsledné komunikační strategie byly zjištěny pomocí kódování a následné kategorizace kódů z přepisů partnerských dram, ve kterých účastníci výzkumu předváděli v laboratorním prostředí pro ně typické konfliktní situace. Následně byly měření z dotazníku PBI a podíly komunikačních strategií použity v mnohorozměrné analýze GLM (*General Linear Model – Multivariate*), pomocí které došlo ke zjištění souvislostí mezi dětským attachmentem a konfliktními komunikačními strategiemi dlouhodobých romantických partnerů. Pro zjištění dospělého attachmentu byl použit dotazník Experience in Close Relationships – Revised (ECR-R-16), vytvořený pro české prostředí (Kaščáková et al., 2016). Postihnutí vztahu mezi dětským a dospělým attachmentem probíhalo skrze mnohorozměrnou analýzu GLM.

2. Teoretická část

2.1. Teorie attachmentu

Za zakladatele teorie attachmentu se považuje John Bowlby (1907-1990), který její koncept publikoval poprvé v 50. letech 20. století poté, co pozoroval následky chování u hospitalizovaných kojenců a dětí v předškolním věku při separaci od matky. Při zkoumání těchto projevů mateřské deprivace zformuloval teorii založenou na vztahu mezi primárním pečovatelem (*attachment figure*) a jedincem v rané fázi života a jeho následným vlivem na osobnost a budoucí zdravý vývoj jedince. Na Bowlbyho práci navázala jeho kolegyně a spoluautorka teorie Mary D. Salter Ainsworth (1913-1999), která na základě empirického přímého pozorování metodou ISS (Infant Strange Situation) rozšířila teorii attachmentu o klasifikační systém, v němž definovala tři typy attachmentové vazby. Později rozvedla a doplnila tuto klasifikaci Mary Main (1943) o čtvrtý typ attachmentové vazby (Mikulincer a Shaver, 2016).

Teorie citové vazby je interdisciplinární teorií, která se inspiruje v psychoanalytickém a etologickém přístupu. Bowlby (1969) zkombinoval poznatky Sigmunda Freuda (1856-1939), především jeho pojetí traumatu při odloučení od matky a dalších psychoanalytických teoretiků, kteří se snažili vysvětlit, jak funguje lidská osobnost ve své zdravé, ale i v psychopatologické formě. Primární data však nečerpal z již dospělé a relativně stabilně zformované osobnosti, která měla poskytnout vhled na předešlé životní události, jež formovaly hypotézy o vzniku klinického symptomu či syndromu jedince. Namísto použití retrospektivní metody, která jen velice těžce určuje relativní příspěvky jednotlivých faktorů k příčinné souvislosti, použil data z přímého empirického pozorování chování dětí v nízkém věku při separaci a shledání s matkou, která mu umožnila popsat rané fáze fungování osobnosti a nadále sledovat její postupný vývoj v průběhu času. Tato změna perspektivy umožňuje náhled na zážitky a události v jedincově životě, které mohou mít potencionální vliv na patologický vývoj osobnosti a vyplývají z ní testovatelné předpovědi.

Bowlby dále odlišil svou teorii tím, že ji doplnil o poznatky z pozorování dalších živočišných druhů, které mu poskytly škálu nových konceptů jevů srovnatelných s těmi, s jejichž pomocí se snažíme porozumět člověku. Jeho teorii podpořily zjištění zakladatele moderní etologie Konrada Lorenze (1903-1989) a jeho raná práce o *imprintingu*, ve které popisuje projevy attachmentového chování u housat a kachňat již pár hodin po vylíhnutí, bez jakékoliv předchozí stimulace a výzkum Harryho Harlowa (1905-1981) s makaky rhesus,

při kterých došel ke zjištění, že mláďata preferují taktilní kontakt matky a pocit bezpečí před mechanickým zajišťováním potravy. Tyto poznatky poukázaly na vznik vazebného chování, které není vývojově závislé na potravě nebo podmíněno sexuální pudem, ale objevuje se a zaměřuje se k postavě, jež poskytuje emocionální podporu, bezpečí a jistotou (Mikulincer a Shaver, 2016).

Citovou vazbu neboli attachment definuje Bowlby jako: „trvalé emoční pouto, charakterizované potřebou vyhledávat a udržovat blízkost s určitou osobou, zejména v podmínkách stresu“ (Bowlby, 1969 v Kulísek, 2000, s. 406). Teorie attachmentu nabízí funkční perspektivu na akt hledání bezpečí (*support-seeking*) a zajišťování bezpečí (*support-providing*). Jedná se o vrozené projevy chování, jež jsou součástí behaviorálního systému, který se u člověka vyvíjel v prostředí evoluční adaptovanosti pravděpodobně pro zajištění větší šance na přežití a reprodukci u druhů, jejichž potomci se rodí ve stádiu, kdy si sami nedokáží zajistit potravu, chodit, mluvit či vyhodnocovat hrozby a nebezpečí v jejich okolí. Neurální systém potomka proto automaticky po narození aktivuje projevy chování, které jsou uzpůsobeny k získání blízkosti a podpory od dospělého pečovatele v případě potřeby. Všechny tyto projevy chování, mezi které se řadí např. oční kontakt, pláč, smích/úsměv, volání, objímání nebo následování pečovatele, mají zajistit dítěti větší šanci na přežití do té doby, než se o sebe bude schopné postarat samo, avšak je zásadní, aby samotný pečovatel byl vybaven neurálním systémem, který je schopen adekvátně a bez prodlení aktivovat podpůrné a pečující projevy chování (Mikulincer a Shaver, 2009).

2.2. Základní pojmy

Pojem *attachment* se do českého jazyka překládá různými autory jinak, nejčastěji se však v odborné literatuře setkáme s termíny *citové pouto*, *přilnutí*, *přimknutí*, *připoutání*, *citová vazba* či pouze *vazba*, nebo ho autoři nechávají ve svém původním anglickém znění (Bowlby, 2010, Vavrda, 2019, Kulísek, 2000). V následujícím textu pracuji především s termíny *citové pouto* či *citová vazba*, ale i s původní terminologií pojmu *attachment* i v jeho slovních spojeních, tj. například *attachmentový systém*, který je chápán jako synonymum pro české výrazy vypsány výše. Ve své práci používám tedy jak původní terminologii v anglickém znění, tak termíny používané pro české prostředí.

Základní termín, se kterým se v rámci teorie attachmentu pracuje je tzv. attachmentová figura (*attachment figure*). V následujícím textu je označována také jako matka, mateřská postava či vazebná postava nebo jako primární pečovatel. Všechny tyto

termíny odkazují na osobu, k níž se dítě citově připoutalo či připoutává a která mu poskytuje mateřskou péči, přičemž je u většiny dětí touto osobou za normálních podmínek biologická matka (Bowlby, 2010).

2.3. Typologie attachmentu

Attachmentová vazba se formuje v rámci interakce matky a dítěte, ale existuje velká řada proměnných, které tento proces ovlivňují. Vlivy, které na tento proces působí, zahrnují variabilitu mezi dětmi a proměnlivost různých typů interakcí mezi komunikující dvojicí matkou a dítětem, přičemž se mezi hlavní podmínky přispívající ke vzniku citové vazby považují 1) vnímavost matky na signály dítěte a 2) délka, množství a povaha interakce v rámci dvojice dítě a pečovatel. Pro popis vzorců vazebného chování je potřeba zaznamenat různé formy chování, které se vyskytují v konkrétních situacích (Bowlby, 2010).

Jak už bylo výše zmíněno, Mary D. Ainsworth dokázala identifikovat, popsat a klasifikovat u kojenců individuální rozdíly v attachmentové vazbě k matce. Její výzkum probíhal nejdříve v Ugandě a později v Baltimoru a vedl k podrobné specifikaci aspektů mateřského chování, které předcházely individuálním rozdílům citové vazby u kojenců (Cassidy, 2013).

Pomocí metody Strange Situation („*neznámá situace*“), která byla Ainsworthovou (1967) navržena tak, aby umožnila vyhodnotit individuální odchylky v organizaci vazebného chování vůči matce a sledovat vzorce citové vazby u dětí se stabilní attachmentovou figurou, dokázala určit tři typy attachmentu. V rámci této metody jsou pozorovány děti ve věku dvanáct až osmnáct měsíců v laboratorním prostředí. Postup této metody představuje pro dítě stresovou situaci, při níž je nejdříve zavedeno společně s matkou do neznámého prostředí vybaveného hračkami, následně přichází cizí osoba, matka poté opouští místnost a po určité době se vrací zpět. Tyto jednotlivě uspořádané kroky umožňují zkoumání individuálních odchylek projevů vazebného chování. Nejprve lze pozorovat způsoby použití matky jako základny pro bezpečný návrat při prozkoumávání svého okolí, poté reakci na příchod cizího člověka, následně reakci na odchod matky a konečně na její návrat a proces získání útěchy. Na základě svých výsledků klasifikovala z projevů chování dítěte tři hlavní vzorce attachmentové vazby:

1. *Jistě připoutaný typ (secure)* – Projevuje se prozkoumáváním okolí v neznámé situaci, uchováváním si povědomí o matčině výskytu, nevyleká se

příchodem cizince, hledá matku po jejím odchodu a snaží se ji přivolat (pláč), při příchodu ji vítá, je možné ho snadno utěšit a brzy se vrátí k zpátky ke hře.

Tento typ citové vazby, která je také označována jako bezpečná, se vyvíjí, pokud je pečovatel emočně dostupný a adekvátně reaguje na signály dítěte. Při stresových situacích je u dítěte aktivován attachmentový systém, jehož funkcí je minimalizovat negativní prožitky a posilovat prožitky pozitivní.

Jistě připoutaný typ v budoucím vývoji vyhledává intimní a emočně blízké vztahy s ostatními. Cítí se v nich spokojeně a projevuje adekvátně i svou potřebu nezávislosti.

Nejisté typy:

2. Vyhýbavý typ (úzkostně vyhýbavý, dismissive) – U tohoto nejistého typu attachmentové vazby nedocházelo téměř k žádné reakci na odchod či příchod matky. Spíše se po příchodu matky dítě snažilo kontaktu s ní vyhnout (zakrývalo si tvář, odvracelo se) a projevovalo přátelštější chování k cizímu člověku. Více se u nich projevovalo zlostné chování, které orientovaly především na předměty/hračky kolem sebe než směrem k matce.

Attachmentové chování tohoto typu se vyvíjí, pokud je pečovatel pro dítě méně emočně i fyzicky dostupný. Může být vůči dítěti méně vnímavý a neadekvátně či vůbec nereagovat na jeho signály, dítě proto následně nevnakládá tolik úsilí a uchyluje se k deaktivční strategii, protože od pečovatele neočekává zpětnou reakci.

Děti s tímto typem attachmentu mají v budoucnu problémy s navazováním blízkých vztahů, snaží se o samostatnost a sami nejsou schopni poskytovat emoční podporu, kterou nepovažují za důležitou.

3. Úzkostný typ (úzkostně odmítavý, anxious) – Dítě, které je připoutané tímto nejistým typem citové vazby kolísá mezi vyhledáváním kontaktu s matkou a jejím odmítáním. Projevuje se pasivně ve chvílích hry, při odchodu matky zažívá extrémní stres a dochází k hyperaktivaci attachmentového systému. Při jejím příchodu, na který reaguje ambivalentními reakcemi jako je zloba a lpění, požaduje více kontaktu, vzteká se a nedá se utiřit.

K projevům tohoto typu attachmentového chování dochází v případech, kdy je pečovatel dostupný, ale nekonzistentně a nespolehlivě vůči signálům dítěte. Kvůli tomu, že si jím dítě není jisté, maximalizuje svou snahu o upoutání jeho pozornosti.

Jedinec s úzkostným typem se snaží vyhledávat intimní vztahy i přesto, že v nich pociťuje nejistotu. Touží po ocenění ze strany druhých, protože pochybuje o sobě samém a projevuje známky závislosti ve vztahu.

4. Dezorganizovaný typ – Později identifikovala a definovala Mary Main a J. Solomon (1990) další, a tedy čtvrtý typ attachmentové vazby, který popisují jako „dezorganizovaný“ (*disorganized*), či se také překládá do českého jazyka jako „dezorientovaný“. Chování dětí, které zapadají do této kategorie se projevuje velice zmateně a na první pohled necíleně. Charakterizuje se fluktuací mezi úzkostnými a vyhýbavými projevy chování, jež jsou často stereotypní, nepřiměřená a opakující se (zahrnuje nedokončené pohyby, zmatení, rozběhnutí k pečovateli, prudké zastavení a vrácení se zpět).

Tento typ citové vazby se často vyskytuje u týraných nebo zneužívaných dětí, popřípadě u dětí pečovatelů, kteří sami prošli traumatickou událostí či ztrátou a vykazují dezorganizované prvky chování. Do budoucna je u tohoto typu největší riziko psychopatologického vývoje. Tyto děti sice touží po intimním vztahu, ale jsou naplněny nedůvěrou, strachem z odmítnutí a snahou po kontrole.

Bowlbyho (2010) teorie attachmentu předpokládá, že attachment jedince, který vytváří charakteristický behaviorální vzorec mezi hlavní i vedlejší attachmentovou figurou, zůstává poměrně stabilní a přetrvává v průběhu života, pokud je jeho stabilita do budoucna přínosem, přesto kontinuitu rolí nepovažuje za nevyhnutelnou. Současný přístup uvádí, že raná attachmentová vazba s pečovatelem představuje pouze pravděpodobnostní směr přizpůsobení vývoje, ale nedeterminuje ho. Pozdější zkušenosti a dovednosti, které dítě nabude ve významných etapách vývoje, mají potenciál konkretizovat vývojové dráhy attachmentu dítěte a významně jej ovlivňovat. Především se jedná o stresující a traumatické události (Aikins, Howes a Hamilton, 2009).

2.4. Attachment v dětství

2.4.1. Attachmentový systém

Attachmentový systém je součástí behaviorálního řídicího systému a jeho biologickou funkcí je zajištění přežití a ochrany dítěte (Mikulincer a Shaver, 2016).

Primární strategií attachmentového systému je zajistit, vyhledat a udržet blízkost a kontakt s attachmentovou figurou. Dítě neustále na vědomé i nevědomé úrovni vyhodnocuje a sleduje podstatné události ve svém okolí. V rámci attachmentového systému se dají tyto události rozdělit do dvou skupin: 1) přítomnost potencionálního nebezpečí nebo stresu 2) dostupnost a místo výskytu matky. Pokud je událost vyhodnocena jako stresující (dítě pociťuje například strach, nejistotu, nemoc, úzkost nebo neklid) aktivuje se attachmentový systém a vyvolá akci ve formě projevu vazebného chování pro zajištění blízkosti attachmentové figury. Podle daných okolností, dítě volí nejvhodnější reakci k tomu, aby se situace změnila a pocítilo znovu útěchu a bezpečí a systém se mohl deaktivovat (Bowlby, 2010).

Pokud není attachmentové pouto ze strany matky naplňováno a dojde mezi ní a dítětem k dlouhodobé separaci, může dojít také k rozvázání citové vazby a citovému odcizení (*detachment*). Když dítě zažije několik těchto ztrát mateřských postav, ke kterým upínalo svou důvěru, přestane vyhledávat mateřskou péči a kontakt. Bude se spíše zaobírat materiálními věcmi a projevovat se sebestředně. Za nejzásadnější faktor, který má na tento proces vliv se považuje délka doby odloučení od matky (Bowlby, 2010). Prerušování attachmentového pouta a dlouhodobá separace od pečující osoby může mít do budoucna dlouhodobý negativní vliv na emoční a kognitivní vývoj dítěte (Thorová, 2015).

2.4.2. Vnitřní model fungování

Dítě si na základě attachmentové vazby k pečovateli vytváří v rané fázi dětství vnitřní model fungování nebo také vnitřní pracovní model (*internal working model*), který je zásadní pro budování budoucích vztahů. Thorová (2015) ho popisuje jako kognitivní schéma, které ovlivňuje sociální a osobnostní vývoj a míru empatie a péče o druhé tím, že organizuje a strukturuje sociální interakce v průběhu života. Součástí tohoto modelu jsou vzpomínky a očekávání, jež dítě používá v procesu chápání okolního světa, druhých i sebe sama.

Vnitřní model fungování operuje převážně na nevědomé nebo částečně vědomé rovině a vykazuje poměrně vysokou rezistenci vůči změnám. Vytváří se na základě interpretace

interakcí a vztahu s attachmentovou figurou (Kulísek, 2000). Pokud pro dítě pečovatel představuje ve vnitřním modelu fungování bezpečí, je schopný prozkoumávat své okolí, osamostatnit se a zdravě dospívat. Je-li attachmentová vazba s pečovatelem nejistá, nepředstavuje pečovatel pro dítě ve vnitřním modelu fungování bezpečnou základnu a normální vývoj dítěte může být narušen, stejně jako jeho schopnost navazovat blízké vztahy (Vavrda, 2019).

2.4.3. Attachmentové chování

Attachmentové chování považuje Bowlby (2010) za typ sociálního chování, které se odehrává při aktivaci určitých behaviorálních systémů (například pláč při odchodu matky a následné vítání úsměvem při jejím příchodu), jako důsledek interakce s attachmentovou figurou, které mají za cíl zajistit a udržet si její blízkost. V rámci behaviorálního systému je aktivace attachmentového chování poháněná vnitřní motivací, kterou nelze odvodit od žádného jiného pudu (Vavrda, 2019).

Attachmentové chování novorozenců a pečující chování matky je přítomné u všech druhů savců a u některých druhů ptáků. Intenzita, forma a aktivace vazebného nebo také signalizačního chování se liší podle podmínek, například míry stimulu, prostředí a kontextu, ve kterých se dítě nachází a mohou sahát od přísných podmínek (dítě se projevuje pláčem) až po volné podmínky (dítě se projevuje snahou o tělesný kontakt) (Bowlby, 2010).

Citová vazba se u člověka zprostředkovává pomocí několika různých typů chování, které je zaměřené ke konkrétnímu objektu a má za svůj předvídatelný výsledek blízkost matky. Bowlby (2010) rozlišuje dvě hlavní třídy attachmentového chování, které obsahují konkrétní formy projevů přispívajících k citové vazbě. 1) *signalizační chování*, jenž přivádí matku k dítěti a 2) *přibližující chování*, jehož cílem je přivést dítě k matce. Signalizační chování obsahuje projevy dítěte, které mají za úkol zajistit blízkost matky a zahrnují pláč, úsměv, žvatlání nebo volání. Přibližující chování přivádí dítě k matce a zajišťuje udržení její blízkosti pomocí lokomočních prostředků, samotného přibližování nebo následování a hledání.

První jasné projevy attachmentového chování jsou u dětí patrné už ve věku šesti až devíti měsíců. U většiny jedinců se silně a pravidelně objevují až do konce třetího roku života a jsou spojené s formováním citové vazby. S vyšším věkem se postupně intenzita vazebného chování snižuje a podmínky pro aktivaci vazebného chování se více uvolňují (Bowlby, 2010).

Při budování attachmentové vazby mají aktivní roli matka i dítě. Pečovatel musí být citlivý k signálům dítěte, je zásadní, aby byl signál včas zachycen, správně interpretován a měla by mu být přidělena přiměřená reakce, zatímco signalizace dítěte by měla být jasná a konzistentní a mělo by projevovat snahu o udržení kontaktu s pečovatelem a vyhledání jeho blízkosti (Kulísek, 2000).

Rychlost reakce pečovatele na signál dítěte a intenzita reakcí s dítětem jsou jedny z hlavních faktorů, které určují, ke komu si dítě vytvoří attachmentovou vazbu, jež se formuje u všech novorozenců během prvních dvanácti měsíců života. Pokud nedojde v průběhu vývoje novorozence k nějaké odchylce, je attachmentové chování u lidí vždy zaměřeno primárně k biologické matce (Bowlby, 2010). Primární pečovatel poskytuje dítěti tzv. bezpečné zázemí (*secure-base*), díky kterému nabývá pocitu bezpečí a jistoty, do níž se lze vždy v případě potřeby navrátit, což mu následně umožňuje vkládat energii do prozkoumávání svého okolí (Kulísek, 2000).

Attachmentové chování se během druhého roku života projevuje i k několika více osobám, podle míry péče, která je dětem v průběhu jejich života věnována a podoby domácnosti, ve které se vyskytují. Jako své hlavní a vedlejší vazebné postavy si dítě ve většině kultur vybírá biologickou matku, biologického otce, starší sourozence a popřípadě prarodiče. Nejběžnější hlavní attachmentovou figurou bývá biologická matka dítěte, avšak tuto úlohu mohou zaujmout i jiní lidé, pokud budou adekvátně uspokojovat potřeby dítěte a projevovat se k němu mateřsky (Bowlby, 2010).

2.5. Attachment s rodiči a komunikace v partnerském vztahu

Mnoho studií, které se zabývají citovou vazbou v dětství a jejím následným vlivem na dospělost, se zaměřují především na citlivost matky při interakci s dítětem (Mikulincer a Shaver, 2016). K. E. Grossmannová, Grossmann a Kindler (2005) vytvořili shrnutí dvou longitudinálních studií, které se věnují vlivu rodičovství na citovou vazbu v dospělosti a jejím vlivem na projevy chování v romantickém vztahu v dospělosti a zahrnují přitom jak matku jako vazebnou postavu, tak otce. Výsledky této studie naznačují, že matka i otec mají zásadní vliv na představu dítěte o blízkých vztazích až do dospělosti.

Interakce s matkou a otcem, které aktivují attachmentový systém nebo touhu dítěte prozkoumávat své okolí, se odráží ve strategiích, jež člověk v dětství i v dospělosti používá k tomu, aby se vyrovnal se zátěžovými situacemi. Citlivé, podpůrné a adekvátní interakce spouští bezpečné a na vztah orientované strategie při řešení výzev jak u dítěte, tak u

dospívajícího. Rané i pokračující zkušenosti emocionálně bezpečných strategií s oběma rodiči tak staví silné základy pro oceňování blízkých vztahů v dospělosti, což je v souladu se socializačním modelem, podle kterého se děti učí vztahovému chování prostřednictvím rodinných interakcí (Crockett & Randall, 2006; Grossmann, Grossmann a Kindler, 2005).

Více pečující a angažované rodičovství v dětství a následném dospívání je spojeno s větší vřelostí, lepším řešením konfliktů a menším počtem negativních reakcí a nepřátelstvím v pozdějších interakcích s romantickým partnerem (Conger et al., 2000; Donellan et al., 2005; Haydon et al., 2012; Madson & Collins, 2011; Masarik et al., 2014; Whitton et al., 2008). Na druhou stranu špatné zacházení ze strany rodičů, které může zahrnovat například fyzické týrání, nedostatek rodičovské vřelosti, důvěry, angažovanosti a nedostatečný dohled je spojeno s obtížemi při navazování zdravých romantických vztahů a s otevřenou agresivitou vůči partnerům v dospělosti (Cleveland et al., 2003; Leadbeater et al., 2008; Masarik et al., 2014; Whitton et al., 2008). Úzkostný attachment dítěte je pak podle studie Miga et al., (2010) následně spojen se slovní agresí, zatímco vyhýbavý typ attachmentu je spojen se slovní viktimizací.

Výsledky studie Crockett & Randall (2006) naznačují, že lidé, jejichž rodiče jsou přívětiví a zahrnuti do jejich života i v dospělosti, dosahují vyšší spokojenosti, kvality a v romantických vztazích dochází v konfliktních situacích k funkčnímu řešení. Naopak ti, kteří měli v průběhu dětství negativní vztah s rodiči, projevují podobné negativní konfliktní strategie ve svých romantických vztazích jako ve vztahu k rodičům (Walper & Wendt, 2015). Rodinné vztahy podle Crockett & Randall (2006) dokáží předpovídat ukazatele obecné kvality vztahů v dospělosti i specifické taktiky a styly chování a komunikace k řešení konfliktních situacích.

Darling a spol. (2008) se zabývali kontinuitou mezi konfliktním chováním dospívajících v rodině a jejich romantickými partnery a mezigenerační kontinuitou mezi konfliktním chováním v manželství rodičů a konfliktním chováním dospívajících s jejich romantickým partnerem. Výsledky jejich studie naznačují, že způsob, jakým adolescenti řeší konflikty ve svých romantických vztazích, částečně závisí na tom, jak oni sami řešili konflikty ve své rodině a jak je řešili jejich rodiče. Přičemž mezi jeden z faktorů, které tento proces ovlivňují, patří například attachment.

Karre (2015) ve své studii zjistil, že větší míra kontroly dětí ze strany rodičů je spojena s větší mírou konfliktu v romantických vztazích v dospělosti. Některé další studie však ukázaly, že rodičovský monitoring a kontrola chování mohou podpořit vyšší

spokojenost a zabránit viktimizaci a vztahové agresi v romantických vztazích dospívajících (Auslander et al., 2009; Leadbeater et al., 2008).

Výsledky studie Wang a Chen (2023) naznačují, že autoritativní rodiče mají větší podíl na vývoj jedince. Dítěti se podle nich dostává ze strany rodičů více podpory a zároveň je mu umožněno, aby samostatně prozkoumávalo své možnosti. Díky interakci s autoritativními rodiči, mohou jedinci na základě tvrzení této studie s větší pravděpodobností pozorovat a internalizovat spontánní a proaktivní postoje k pozitivnímu vývoji vztahů, zejména při řešení vztahových problémů, a také se cítit schopnější činit vlastní rozhodnutí. Autonomní smýšlení a pocit sebeovládání, které jedinec získá v interakcích s autoritativními rodiči, může proto fungovat jako znalostní základ pro jeho interakce v partnerství a rozvíjet přesvědčení, které v jeho romantických vztazích zdůrazňuje iniciativu. Naproti tomu asertivní disciplína a nedostatek emocionální podpory zakořeněné v autoritářské výchově může jedince připravit o možnost rozvíjet správné sociální dovednosti pro zvládnutí intimních interakcí, což způsobuje, že v romantických vztazích prožívají více negativitu (Estlein, 2021; Cucci et al., 2019; Hadiwijaya et al., 2020). Negativní konflikt s oběma rodiči se proto dá považovat za prediktor, který způsobuje negativní konflikty v partnerství (Walper & Wendt, 2015). Toto tvrzení navíc potvrzují výsledky studie Crockett & Randall (2006), podle kterých kvalita rodinných vztahů pozitivně koreluje s použitím diskuze a zvládnutím konfliktu a negativně koreluje se spory, hrozbami a fyzickými konflikty.

Na základě výsledků výše popsaných studií je podpořen závěr, že rodiče mají vliv na podobu interakcí, zvládnutí konfliktu a spokojenosti svých dětí v romantických vztazích v dospělosti. Nicméně jednotlivě představené studie se však rozcházejí v závěrech, který z rodičů má na romantický vztah dítěte větší vliv. Collins a Read (1990) uvádí, že rodič opačného pohlaví má větší vliv na podobu interakcí jedince v romantickém vztahu v dospělosti než rodič stejného pohlaví. S tím se však neshodují zjištění například Grossmannové, Grossmann a Kindler (2005) a Walper & Wendt (2015). Výsledky také často podporují souvislosti mezi citovou vazbou s rodiči v dětství a romantickým vztahem v dospělosti pouze ze strany matky nebo otce. Tato tvrzení podporují zjištění Riverové a spol. (2022), kteří se zabývají souvislostí mezi kvalitou citové vazby k rodičům v dětství a pozdějším fungováním v romantickém vztahu v dospělosti ve své přehledové studii, kde systematicky popisují existující literaturu zabývající se tímto vztahem. Z jejich přehledové studie je patrné, že výsledky studií potvrzují souvislost mezi dětským attachmentem a negativními interakcemi (Simpson et al., 2007), efektivními a neefektivními komunikačními

strategiemi (Story et al., 2004) a stylem řešení konfliktních situací v partnerském vztahu v dospělosti (O'Leary, 1988).

Níže v podkapitolách popisují jen několik málo zjištění, které se dají rozdělit zvláště mezi matku a otce. Právě rozlišení rodičů do dvou kategorií pro zjišťování souvislosti mezi citovou vazbou k nim a komunikací v partnerském vztahu je jeden z faktorů, který předešlé studie přehlíží, či postrádají.

2.5.1. Attachment s matkou a komunikace v partnerském vztahu

Citlivost a podpora matky v dětství má významný vliv na jistou citovou vazbu stejně tak i na představu dítěte o podobě bezpečného partnerského vztahu (Grossmann, Grossmann a Kindler, 2005; Chen, Yuan a Yang, 2020). Walper & Wendt (2015) ve své studii navíc zjistili, že blízký vztah s matkou více ovlivňuje romantické vztahy jejich dětí v dospělosti, celkově hraje důležitější roli při poskytování vztahových zkušeností a je spojen více s kvalitou romantických vztahů než blízký vztah s jejich otcem. Citová nejistota dětí ve vztahu s matkou byla spojena s nízkou intimitou, negativními konflikty, samostatností a pochybnostmi v jejich romantickém vztahu v dospělosti.

2.5.2. Attachment s otcem a komunikace v partnerském vztahu

Studie K. E. Grossmanové, Grossmann a Kindler, (2005) naznačuje spojitost mezi jistou citovou vazbou dítěte a péčí a podporou otce během dětství, ale již ne s představou o bezpečném partnerském vztahu. Walper & Wendt (2015) zjistili, že citová nejistota s otcem predikovala pouze obdobnou citovou nejistotu a snahu o autonomii v romantickém vztahu, zatímco citová nejistota s matkou byla spojena s více faktory ovlivňujícími negativní interakce ve vztahu. Naopak výsledky studie Dalton, Frick-Horbury a Kitzmann (2006) naznačují, že blízký vztah s otcem v dětství má větší vliv na kvalitu a schopnost jedince vytvářet si zdravý romantický vztah v dospělosti.

2.6. Dospělý attachment v partnerském vztahu

Partnerský nebo také romantický vztah je jeden z nejdůležitějších vztahů v životě většiny lidí v dospělosti, a to z hlediska jednotlivce i z pohledu na společnost v průběhu věků. Tento vztah se dá definovat jako pouto mezi dvěma lidmi, které se zakládá na vzájemných interakcích, stabilitě, reciprocitě a pozornosti (Kelley, 2010). Monogamní partnerský vztah se zřejmě vyvinul jako rodičovská a sexuální strategie, která zaručovala

přežití a vzájemné zaopatření a ochranu pro rodiče i pro potomky (Chapais, 2013). Evoluce partnerského vztahu by se tedy mohla také dát interpretovat jako adaptace na attachmentové pouto mezi rodičem a potomkem (Fraley, Brumbaugh, Marks; 2005).

Podobně jako citová vazba v dětství je i citová vazba v dospělosti základem pro pochopení vztahů a očekávání lidí a řídí naše sociální interakce (Li a Chan, 2012). Přestože Bowlby (2010) považuje attachmentové chování za nejdůležitější v rané fázi dětství jedince, je aktivní po celý jeho život, stejně tak jako potřeba vyhledávat bezpečí, útěchu a blízkost u attachmentové figury. Základní charakteristiky citové vazby v dětství lze pozorovat u většiny dlouhodobých romantických partnerských vztahů, kdy lidé vyhledávají blízkost svého partnera, především v okamžiku strachu či stresu, v jeho přítomnosti pociťují jistotu a bezpečí a při reakci na jeho ztrátu se u nich objevují podobné projevy, jako při separační reakci v dětství (Lacinová a Michalčáková, 2015).

Utváření attachmentového pouta v dospělosti prochází podobnými mechanismy jako při utváření attachmentového pouta v dětství ve vztahu s primárním pečovatelem. Pro zformování bezpečného citového pouta je nutné, aby attachmentová figura v dospělosti byla citlivá a vnímavá vůči potřebám jedince, uspokojovala jeho požadavky na blízkost a intimitu a vzbuzovala v něm pocit bezpečí. Pokud nejsou tyto potřeby uspokojeny, může se stát, že jedinec začne projevovat úzkostné, zaujaté či hypersenzitivní reakce na projevy lásky nebo na jejich nepřítomnost (Shaver a Mikulincer, 2014).

Dle Hazanové a Zeifmana (1999) prochází i jednotlivé fáze vývoje attachmentu v partnerském vztahu podobnými fázemi jako ve vztahu s primárním pečovatelem v dětství. Navrhli proto čtyř-fázový model, který v sobě integruje a vysvětluje vývoj procesu pro vytvoření partnerského pouta. *Preattachment* fáze je fází, kde dochází k vzájemnému seznámení, flirtování a projevování sexuální přitažlivosti. V *Attachment in the Making* fázi dochází k přechodu od vzájemné přitažlivosti k zamilování se, prohlubuje se citové pouto a intimita. V další fázi *Clear-Cut Attachment*, dochází k přechodu od zamilování se k vzájemné lásce a v poslední fázi *Goal-Corrected Partnership*, je už vztah ustanoven a stvrzen například svatbou, kdy už není zapotřebí ve vztahu projevovat vysokou frekvenci podpůrného chování pro udržení citového pouta, ale partner již funguje jako bezpečná základna (*secure-base*).

Bartholomewová a Horowitz (1991) navrhli pro definování attachmentového stylu v dospělosti čtyř-kategoriální model, který vyhodnocuje attachmentový styl jedince pomocí kombinace negativního a pozitivního vnitřního modelu fungování sebe sama a druhých s

dimenzí úzkostnosti a vyhýbavosti. Níže jsou popsány čtyři attachmentové styly, které byly odvozeny na základě těchto kombinací.

1. Jistý (*secure*) – Tento styl citové vazby odpovídá těm jedincům, kteří mají pozitivní model sebe sama a druhých. Lidé s tímto typem citové vazby jsou schopni intimního vztahu a v blízkých vztazích se cítí dobře.
2. Zapletený (*preoccupied*) – Styl citové vazby, který vzniká kombinací negativního modelu sebe sama a pozitivního modelu druhých. Lidé s tímto typem citové vazby touží po blízkosti jiných lidí a snaží se prostřednictvím vztahu s nimi zlepšit vlastní představu o sobě samém (*self-concept*).
3. Odmítavě vyhýbavý (*dismissing-avoidant*) – Tento styl vzniká kombinací pozitivní představy o sama sobě a negativní představě o druhých. Lidé s tímto typem attachmentového stylu se vykazují nízkou intimitou, ale zároveň vysokou mírou autonomie v blízkém vztahu. Jedinci se snaží zachovat si pocit vlastní samostatnosti a často znevažují hodnotu partnerského vztahu.
4. Strachuplně vyhýbavý (*fearful-avoidant*) – Typ attachmentového stylu, který vzniká kombinací negativního modelu sebe sama a druhých. Je typický nízkou motivací k vyhledávání romantických i jiných blízkých vztahů, aby se jedinec uchránil před případným odmítnutím či emočním zraněním ze strany partnera.

Citová vazba v dospělosti mezi partnery se oproti attachmentu v dětství liší především tím, že má reciproční a nehierarchický charakter. Partneři jsou si navzájem attachmentovými figurami a nelze jednoznačně rozlišit, kdo je v roli příjemce a kdo je v roli poskytovatele péče, protože se partneři v normálně fungujících romantických vztazích v těchto pozicích střídají. Navíc attachment v dospělosti v romantickém vztahu zahrnuje také sexuálně-reprodukční systém a systém péče (*caregiving*) (Lacinová a Michalčáková, 2015).

2.6.1. Attachmentový systém v partnerském vztahu

K aktivaci attachmentového systému dochází v případě, kdy jedinec na vědomé či nevědomé úrovni prožívá stresovou situaci či se cítí psychicky nebo fyzicky ohrožen. Spustí

se mentální reprezentace spojené s attachmentem (například vzpomínky na pocit bezpečí v přítomnosti attachmentové figury) a může dojít k projevům chování, které mají za cíl opět zajistit pocit bezpečí a ochrany od internalizované nebo externalizované attachmentové figury. V dospělosti aktivace attachmentového systému zahrnuje též specifickou volbu poskytovatele pocitu bezpečí podle hierarchie attachmentových figur (Mikulincer a Shaver, 2016). Pokud je v romantickém vztahu s partnerem zahrnuto attachmentové pouto, jedinec by měl mít tendenci vyhledávat pocit bezpečí a blízkost při aktivaci attachmentového systému především u svého partnera (Shaver a Mikulincer, 2014). K aktivaci attachmentového systému může v dospělosti také dojít již v brzkém stádiu vztahu při seznamování s potencionálním partnerem, kdy attachmentové mentální modely ovlivňují pocity a behaviorální strategie (Shaver a Mikulincer, 2007).

V případě, že je vazebná postava dostupná a reaktivní, dochází u jedince k navození pocitu jistoty a bezpečí. Pokud je však attachmentová figura nedostupná, dochází k aktivaci sekundárních strategií, u kterých se nachází individuální rozdíly podle míry úzkostnosti a vyhýbavosti jedince. Mezi tyto strategie se řadí hyperaktivační, kterou disponují jedinci s úzkostným typem attachmentu. Projevuje se vysokou citlivostí na přítomnost attachmentové figury a na signály možného ohrožení citové vazby. Deaktivační strategie, jež je typická pro jedince s vyhýbavým typem attachmentu, se projevuje snahou o udržení odstupu od attachmentové figury a nezávislosti, popírá důležitost intimity a potlačuje své pocity, protože považuje usilování o sblížení s druhým za zbytečné (Li a Chan, 2012).

2.6.2. Attachmentové figury v dospělosti

Lidé jsou od narození vybaveni attachmentovým systémem, který je motivuje k udržování blízkosti s attachmentovou figurou, která jim poskytuje pocit bezpečí, ochranu a podporu (Bowlby, 2010). Za paralelní attachmentovou figurou, která pojmově odpovídá attachmentové figuře, ke které si jedinec vytváří citovou vazbu v dětství, se dá považovat romantický partner v dlouhodobém vztahu (Shaver a Mikulincer, 2014). Partneři v kontextu svého vztahu jsou si navzájem attachmentovými figurami. Ve své blízkosti pociťují jistotu a bezpečí, touží po vzájemném tělesném kontaktu a při ztrátě partnera projevují podobnou separační reakci jako v dětství (Lacinová a Michalčáková, 2015).

Shaver a Mikulincer (2014) dále také uvádějí, že v dospělosti může roli attachmentové figury zastávat větší řada pro jedince důležitých postav, mezi které mohou patřit již zmínění romantičtí partneři, rodinní příslušníci a blízcí přátelé ale také kontextově

specifické postavy jako například terapeuti či vedoucí organizací, nebo také skupiny, instituce či symbolické osobnosti (například Bůh).

2.7. Attachment a komunikace v partnerském vztahu

Důvěrná a otevřená komunikace je zásadní pro udržení citového pouta mezi dospělými partnery. Z hlediska attachmentu se komunikace mezi partnery projevuje jako prostředek, který posiluje intimitu, důvěru ve vztahu, pochopení a vzájemné přijetí (Dominigue a Mollen, 2009). Attachment obou partnerů podle Mikulincer a Shaver (2016) formuje mezilidské vztahy a přispívá ke kvalitě sociálních interakcí v romantických vztazích. Celková kvalita interakce mezi partnery je proto ovlivněna jak jednáním jedince samotného, které se formuje na základě jeho emocí, postojů či myšlení, tak reakcemi partnera.

2.7.1. Konfliktní komunikace a attachment v partnerském vztahu

Konflikt lze obecně definovat jako neshodu, rozdílnost nebo neslučitelnost mezi partnery, jehož přítomnost je v partnerském vztahu nevyhnutelná. Vysoká míra vzájemné závislosti, která charakterizuje párové svazky, podporuje intimitu, ale také vytváří potencionální prostor pro konflikty. Probíhající konflikt ohrožuje osobní pohodu a kvalitu vztahu, a proto je důležité porozumět tomu, proč jedinci reagují na konfliktní situace různými způsoby (Feeney a Karantzas, 2017).

Mikulincer a Shaver (2016) uvádí, že výzkum attachmentové vazby zlepšuje pochopení toho, jak jedinci zvládají, řeší a reagují na konfliktní situace v partnerském vztahu. Aplikace pracovních modelů citové vazby jedince na partnerské vztahy v dospělosti nám umožňuje lépe porozumět odlišným reakcím lidí na konfliktní situace. V partnerském vztahu konflikt ohrožuje attachmentové pouto jedince a aktivuje jeho attachmentové chování, které má za úkol citovou vazbu udržet a uchovat (Pietromonaco et al., 2004). Lidé na základě svého attachmentového stylu hodnotí konflikt podle míry potencionálního ohrožení jejich partnerského vztahu a od něho následně odvozují své reakce (Kotrlová a Lacinová, 2013).

Jistí jedinci preferují otevřenou komunikaci, snaží se konflikt efektivně a konstruktivně vyřešit (Mikulincer a Shaver, 2016). Jsou schopní využívat různé strategie k vyjednávání s partnerem (Pietromonaco et al. 2004). Studie naznačují, že je jistá citová vazba spojena s integračními a kompromisními komunikačními styly (např. Levy & Davis,

1988; Pistole, 1989). Jedinci s jistou citovou vazbou se v blízkém partnerském vztahu cítí dobře, nemají problém se vzájemnou závislostí a projevují adekvátní reakce v kritických situacích. Jistá attachmentová vazba je spojována také s vyšší spokojeností a stabilitou ve vztahu (Mikulincer a Shaver, 2016).

Nejistí jedinci naopak vzájemný konflikt chápou jako ohrožující a používají méně efektivní strategie k jeho řešení. U úzkostných jedinců dochází k hyperaktivaci attachmentového systému (Pietromonaco et al., 2004). Konflikt se jim začne jevit katastroficky a začnou projevovat intenzivní negativní emoce, které jim brání k tomu dojít s partnerem k vzájemnému pochopení (Mikulincer a Shaver, 2016). Úzkostní jedinci se v interakci v konfliktních situacích projevují buď dominantně a upřednostňují svoje vlastní potřeby, nebo se naopak uchylují k submisivním strategiím a podmiňují se partnerovým požadavkům, aby se vyhnuli možnému odmítnutí (např. Levy & Davis, 1988; Pistole, 1989).

Lidé s vyhýbavým typem attachmentové vazby vůči konfliktním situacím projevují averzi a dochází u nich k deaktivaci attachmentového systému (Pietromonaco et al., 2004). Snižují význam situace nebo minimalizují důležitost partnerových výroků a snaží se vyhnout projevům lásky, péče nebo zranitelnosti (Mikulincer a Shaver, 2016). Vyhýbaví jedinci se projevují v každodenní interakci s partnerem spíše nepřátelsky a vnímají negativní důsledky při konfliktu jako odírání lásky a závazku (Bradford a Feeney, 2002). Pokud jim situace neumožní se konfliktu vyhnout, inklinují při interakci s partnerem k dominantnímu a defenzivnímu postoji, který nenechává prostor pro vyjednávání či kompromis (např. Levy & Davis, 1988; Pietromonaco et al., 2004; Pistole, 1989).

V českém prostředí se souvislostí mezi stylem citové vazby v dospělosti a řešením konfliktních situací v partnerském vztahu zabývaly ve své studii Kotrlová a Lacinová (2013). Pro zjištění attachmentového stylu autorky studie využily dotazník ECR-R (Fraley et al., 2000), strategie řešení konfliktů byly získány prostřednictvím Romantic Partner Conflict Scale (RPCS) (Zachilli et al., 2009). Výsledky jejich studie ukázaly, že lidé s jistou citovou vazbou mají tendenci uchylvat se ke konstruktivním komunikačním strategiím v konfliktních situacích, a naopak jedinci s nejistým typem citové vazby se uchylují k strategiím destruktivním.

Mezi další české autory, kteří se zabývali vztahem mezi dimenzí citové vazby v dospělosti a konfliktní komunikací v partnerských vztazích, patří Fišerová et al. (2021). Cílem této studie bylo nalezení vztahu mezi dimenzemi nejistého attachmentu a partnerským přizpůsobením s potencionálním zprostředkováním vlivu na konfliktní komunikační styly. Pro měření dimenzí attachmentu byl jako nástroj pro sběr dat použit dotazník ECR-R-16

(Kaščáková, 2016), komunikační styly řešení konfliktů byly získány pomocí Romantic Partner Conflict Scale (RPCS) (Zachilli et al., 2009). Pro měření kvality vztahu byl použit dotazník Dyadic Adjustment Scale (DAS) (Spanier, 1976). Z výsledků této studie je patrné, že ženy dosahují v průměru vyššího skóre na škále úzkostnosti, a naopak muži dosahují vyšších výsledných skór na škále vyhýbavosti. Výsledky této studie také naznačují, že úzkostný attachment je spojen s reaktivními komunikačními styly a tendencí k eskalaci konfliktu a vyhýbavý attachment je spojen v konfliktních situacích s negativním vztahem ke kompromisu.

3. Empirická část

Tato bakalářská práce byla napsána v návaznosti na již probíhající výzkum *Manipulative and dominance strategies in conflicts of romantic couples with normal personality profil and with avoidant personality* pod vedením doc. Mgr. Et Mgr. Jitky Lindové Ph.D., který probíhá v Národním ústavu duševního zdraví v Klecanech od roku 2017. Moje účast na tomto výzkumu zahrnovala kódování konfliktních rozhovorů partnerského dramatu a přiřazování konkrétních komunikačních strategií podle předem kategorizovaných seznamů daných kódů jednotlivým výroky partnerů. Zároveň jsem se účastnila zpracování dat z dotazníkových šetření. Přepisovala jsem data z vyplněných dotazníků, které byly účastníkům v rámci výzkumu předloženy a hodnotila jejich výsledná skóre do škál. Výsledná data z dotazníkových šetření jsem následně vypisovala do tabulky v programu Excel, kde došlo k jejich systematickému zpracování a vyhodnocení.

3.1. Výzkumný problém

Na základě výsledků předešlých studií, které se zabývaly souvislostí mezi attachmentem a konfliktní komunikací v partnerských vztazích, je evidentní, že jedinci s jistou citovou vazbou využívají strategie, které vedou ke kompromisu a jsou konstruktivní. Naopak jedinci, kteří mají nejistou formu attachmentu (vyhýbaví, úzkostní), se uchylují ke strategiím destruktivním. Tyto tvrzení jsou konzistentní u výzkumů, které se zabývaly attachmentem v dospělosti (například Fišerová et al., 2021; Kotrlová a Lacinová, 2013; Pietromonaco et al., 2004) i u výzkumů, které se zabývaly attachmentem v dětství (například Crockett & Randall, 2006; Grossmann, Grossmann a Kindler, 2005; Masarik et al., 2014; Walper & Wendt, 2015; Whitton et al., 2008). I přesto, že se jedná o studie, které měřily attachment různými metodami dotazníkového šetření, vedou nás jejich výsledky k předpokladu, že attachment jak v dětství, tak v dospělosti je jeden z klíčových faktorů, který komunikaci v partnerském romantickém vztahu ovlivňuje.

Pro pochopení konfliktních interakcí mezi partnery je důležité vzít v potaz nejen dospělý attachment, ale zohlednit i ranou citovou vazbu k matce a k otci, protože vztah, který si dítě vytváří k rodičům je jeden z prvních utvořených vztahů, na jehož základě následně může navazovat všechny budoucí vztahy, včetně vztahu s romantickým partnerem v dospělosti. V současné době se však mnoho studií rozchází v závěrech o vlivu rané citové vazby na konfliktní komunikaci v romantických vztazích pro matku a otce zvlášť.

3.2. Výzkumný cíl

Cílem této práce je postihnout souvislost mezi ranou citovou vazbou s rodiči a užíváním komunikačních strategií v konfliktních situacích mezi dlouhodobými heterosexuálními romantickými partnery v dospělosti. Konkrétně zjišťuji jak jistý a nejistý attachmentový styl k matce a otci zvláště, ovlivňuje jednotlivé komunikační strategie (ponižující, obviňující, agresivní, manipulační, vyhýbavá, racionální, asertivní, odmítavá, empatická a submisivní) vytvořené v rámci tohoto výzkumu, které využívají dlouhodobí heterosexuální romantičtí partneři české a slovenské národnosti v pro ně běžných konfliktních situacích.

Druhotným cílem této práce je zjistit souvislost mezi dětským a dospělým attachmentem romantických partnerů. Konkrétně se pokouším zjistit, jak raná citová vazba zvláště k matce a otci ovlivňuje dospělý attachment u mužů a žen.

3.3. Výzkumné otázky

1. Má dětský attachment vliv na komunikační strategie dospělých romantických partnerů v konfliktních situacích?

- a) Jaká je souvislost mezi ranou citovou vazbou k matce a jednotlivými komunikačními strategiemi romantických partnerů v konfliktních situacích?
- b) Jaká je souvislost mezi ranou citovou vazbou k otci a jednotlivými komunikačními strategiemi romantických partnerů v konfliktních situacích?

2. Má dětský attachment vliv na dospělý attachment mužů a žen?

- a) Jaká je souvislost mezi ranou citovou vazbou k matce a dospělým attachmentem?
- b) Jaká je souvislost mezi ranou citovou vazbou k otci a dospělým attachmentem?

3.4. Výzkumné hypotézy

Na základě výše vytyčených cílů a výsledků dosavadních studií, které byly uvedeny v Teoretické části této práce, jsem zformulovala tyto hypotézy pro zjištění souvislosti mezi dětským attachmentem a komunikačními strategiemi. Dílčí hypotézy jsou rozděleny podle jednotlivých komunikačních strategií.

H1: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou pozitivně ovlivňovat ponižující komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H1: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou pozitivně ovlivňovat ponižující komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H2: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou pozitivně ovlivňovat obviňující komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H2: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou pozitivně ovlivňovat obviňující komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H3: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou pozitivně ovlivňovat agresivní komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H3: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou pozitivně ovlivňovat agresivní komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H4: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou pozitivně ovlivňovat manipulační komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H4: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou pozitivně ovlivňovat manipulační komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H5: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou pozitivně ovlivňovat vyhybavou komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H5: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou pozitivně ovlivňovat vyhybavou komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H6: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou negativně ovlivňovat racionální komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H6: d) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou negativně ovlivňovat racionální komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H7: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou pozitivně ovlivňovat asertivní komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H7: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou pozitivně ovlivňovat asertivní komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H8: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou pozitivně ovlivňovat odmítavou komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H8: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou pozitivně ovlivňovat odmítavou komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H9: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou pozitivně ovlivňovat submisivní komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H9: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou pozitivně ovlivňovat submisivní komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H10: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou negativně ovlivňovat empatickou komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

H10: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou negativně ovlivňovat empatickou komunikační strategii romantických partnerů v konfliktních situacích.

Na základě výše vytyčených cílů a výsledků dosavadních studií, které byly uvedeny v Teoretické části této práce, jsem zformulovala následující hypotézy pro zjištění souvislosti mezi dětským attachmentem a dospělým attachmentem.

H11: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou pozitivně ovlivňovat úzkostnost u dospělého attachmentu.

H11: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k matce budou pozitivně ovlivňovat vyhýbavost u dospělého attachmentu.

H12: a) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou pozitivně ovlivňovat úzkostnost u dospělého attachmentu.

H12: b) Nejisté formy attachmentu mužů a žen k otci budou pozitivně ovlivňovat vyhýbavost u dospělého attachmentu.

3.5. Nástroje sběru dat

3.5.1. The Parental Bonding Instrument (PBI)

The Parental Bonding Instrument (Parker, Tupling and Brown, 1979), dále už jen jako PBI, je typ dotazníkového šetření, jehož teoretický rámec je postaven na Bowlbyho

(2010) teorii attachmentu. Měří dítětem subjektivně vnímané rodičovské styly tak, jak si je pamatuje do svých šestnácti let. Dostupný manuál pro adaptaci dotazníku v českém prostředí vypracovali Čikošová a Preiss (2011). Dotazník lze využívat k orientačnímu zjištění rodičovské vazby k jedinci, je vhodný k použití do výzkumu a vykazuje vysokou reliabilitu a validitu (Woznicová, 2016).

Pro zjištění míry vnitřní konzistence a reliability PBI dotazníkového šetření, jsem zvlášť pro všechny čtyři výsledné škály (Matka – péče, Matka – kontrola, Otec – péče, Otec – kontrola) aplikovala měření koeficientu spolehlivosti pomocí statistické metody Cronbachovo alfa. V programu MS Excel jsem vypočítala rozptyl základního souboru pro jednotlivá tvrzení a jejich celkový skór a výsledné hodnoty jsem dosadila do vztahu:

$$\alpha = \frac{k}{(k-1)} * \left(1 - \frac{\sum_1^k s_i^2}{s^2}\right)$$

kde k je počet tvrzení v testu a s_i je rozptyl i -té položky.

Cronbachovo alfa pro položky Matka – péče, Matka – kontrola, Otec – péče, Otec – kontrola nabývaly hodnot 0,85-0,92, což svědčí o vysoké vnitřní konzistenci položek a vysoké spolehlivosti (viz *Tabulka č. 1*).

Tabulka č.1 Cronbachovo alfa pro PBI

	Průměr	Směrodatná odchylka (SD)	Rozmezí	Cronbachovo Alfa
Matka – péče	26,43	7,95	0-36	0,92
Matka – kontrola	13,30	7,64	0-36	0,87
Otec – péče	21,47	8,68	0-36	0,92
Otec – kontrola	10,83	6,73	0-36	0,85

Cronbachovo alfa, průměr, směrodatná odchylka a rozmezí skór jednotlivých škál PBI dotazníku.

PBI umožňuje retrospektivní posuzování vazby s rodiči u dospělých pomocí dvaceti pěti položek s tvrzeními zvlášť rozdělenými pro matku a otce. Každá z těchto 25 položek je hodnocena probandem na Likertově škále a je navíc rozdělena do dvou dimenzí po dvanácti tvrzeních pro měření rodičovské péče, která se zaznamenává na škále péče (*care scale*) a třinácti tvrzení pro měření kontroly / ochrany, která se zaznamenává na škále kontroly (*overprotection scale*) (Čikošová a Preiss, 2011).

Pro každého rodiče zvlášť jsou vypočítány dva výsledné skóre: skóre péče (rozmezí 0-36) a skóre kontroly (rozmezí 0-39), přičemž vysoké hodnoty ve skóre péče naznačují větší míru subjektivně vnímané starostlivosti a podpůrného chování (nízké naopak odmítání či lhostejnost), zatímco vysoké skóre kontroly naznačují nadměrnou míru ochrany, kontroly či bránění v samostatnosti (nízké naopak podporu nezávislosti) (Woznicová, 2016).

Na základě kombinace obou škál je možné vyhodnotit čtyři kvadranty, do kterých lze zařadit výsledné typy rodičovské výchovy: optimální výchova (*optimal parenting*: vysoké skóre péče a nízké skóre kontroly), láskyplné omezování (*affectionate constraint*: vysoké skóre péče, vysoké skóre kontroly), kontrola bez náklonosti (*affectionless control*: nízké skóre péče, vysoké skóre kontroly) a zanedbávající výchova (*neglectful parenting*: nízké skóre péče, nízké skóre kontroly). K vyhodnocení dochází pomocí tzv. *cut-off skór*, které Parker, Tupling a Brown (1979) určili podle měření jednotlivých subškál a které Čikošová a Preiss (2011) přenesli i do české verze PBI dotazníku. *Cut-off skóre* pro škálu péče u matky činí 25, u otce 21, pro škálu kontroly u matky 15 a u otce 13. Z Tabulky č. 2 a 3 je patrné, že převládajícím typem výchovy u matky je v tomto výzkumném souboru optimální výchova (45 %) i u otce (44 %). Druhým nejčastějším typem výchovy je u otce zanedbávající výchova (24 %), zatímco u matky je druhým nejčastějším typem kontrola bez náklonosti (21 %).

Tabulka č. 2 Typy výchovy u otce

Typy výchovy otec	Počet (N)	Procenta
Optimální výchova	112	44 %
Láskyplné omezování	34	13 %
Kontrola bez náklonosti	48	19 %
Zanedbávající výchova	61	24 %
Celkem	255	100 %

Typy výchovy u otce (počet a procentuální podíl) podle kombinace hodnot škály péče a kontroly v PBI dotazníku.

Tabulka č. 3 Typy výchovy u matky

Typy výchovy matka	Počet (N)	Procenta
Optimální výchova	114	45 %
Láskyplné omezování	51	20 %
Kontrola bez náklonosti	53	21 %
Zanedbávající výchova	37	15 %
Celkem	255	100%

Typy výchovy u matky (počet a procentuální podíl) podle kombinace hodnot škály péče a kontroly v PBI dotazníku.

Na základě rozdělení těchto jednotlivých typů rodičovské výchovy je následně možné vyhodnotit i typ attachmentové vazby (Pèrez De Vito, 2009).

Tabulka č. 4 Typ attachmentové vazby

Typy rodičovské výchovy	Typ attachmentové vazby
Optimální výchova	Jistě připoutaný typ
Láskyplné omezování	Nejistý typ – úzkostný
Kontrola bez náklonosti	Nejistý typ – dezorganizovaný
Zanedbávající výchova	Nejistý typ – vyhýbavý

Typ attachmentové vazby určený na základě typu rodičovské výchovy, vyhodnocené pomocí PBI dotazníkového šetření (Pèrez De Vito, 2009).

Tabulky č. 2 a 3 slouží pouze jako deskripce výzkumného vzorku mužů a žen a jejich attachmentové vazby s matkou a otcem. Stejně tak *Tabulka č. 4* slouží pouze jako orientace pro výsledné hodnoty na škále kontroly a péče u matky a otce.

3.5.2. Experience in Close Relationships – Revised (ECR-R-16)

Typ sebehodnotícího dotazníkového šetření *Experience in Close Relationships* (ECR), nebo také v českém překladu známý pod názvem Prožívání blízkých vztahů, byl široce využíván nástroj v mnoha studiích pro posouzení attachmentového stylu jedince v kontextu romantických a blízkých vztahů, který vyhodnocuje dvě vztahové dimenze 1. úzkostnost – odpovídá úzkosti a strachu z odmítnutí a opuštění a 2. vyhýbavost – odpovídá nepříjemnému pocitu z blízkosti a závislosti nebo neochotě být intimní s ostatními (Brennan, Clark a Shaver, 1998).

Později byl tento typ dotazníku přeformulován ve snaze dosáhnout lepšího rozlišení pro měření škály jistoty, která byla na úkor měření úzkostnosti a vyhýbavosti upozaděna. Fraley, Waller a Brennan (2000) vytvořili revidovanou verzi *Experience in Close Relationship-Revised* (ECR-R), která umožňuje hodnotit dimenzionální skóre úzkostnosti a vyhýbavosti, díky čemuž lze shromáždit informace o respondentově úzkosti a vyhýbavosti bez toho, aniž by byl pouze kategorizován do jednotlivých typů attachmentu.

Kvůli tomu, že dotazník ECR-R obsahuje 36 položek, snažili se výzkumníci vytvořit kratší verzi. Byly proto navrženy platné položky pro měření attachmentu, které se mění na základě různých kulturních prostředí, tak aby vyvolaly stejný významový konstrukt (Wongpakaran et al., 2023).

Pro české prostředí byla vytvořena validovaná verze dotazníku ECR-R-16 ve zkrácené verzi s šestnácti položkami, která obsahuje osm položek vztahujících se ke škále vyhýbavosti (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8) a osm položek vztahujících se ke škále úzkostnosti (9,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16) (Kaščáková et al., 2016). Na základě jednotlivých tvrzení např.: *Cítím se příjemně, když s partnerem/partnerkou sdílím své osobní myšlenky a pocity*, probandi vyjadřují svou míru souhlasu či nesouhlasu na sedmibodové Likertově škále od 1 (vůbec nesouhlasím) po 7 (úplně souhlasím). Položky, které se vztahují k dimenzi vyhýbavosti, která se vypočítává reverzně, a dimenzi úzkostnosti se následně sčítají. Hodnoty se pak nadále podle počtu položek v dané dimenzi zprůměrují, přičemž čím je průměrná hodnota vyšší, tím je jedincovo skóre v úzkostnosti či vyhýbavosti vyšší (Wongpakaran, Wongpakaran, 2012).

3.6. Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek obsahuje celkem 147 heterosexuálních romantických partnerských dvojic české a slovenské národnosti, tedy dohromady 294 žen a mužů. Nábor účastníků probíhal skrze online inzeráty na sociálních sítích, kdy podmínkou pro účast na výzkumu byl věk od 18 do 55 let a minimální délka partnerského vztahu 6 měsíců. Průměrný věk u žen činí 28 let a u mužů 29 let. Nejmladšímu muži i ženě, kteří se výzkumu účastnili bylo 18 let, nejstaršímu zúčastněnému muži bylo 51 let a ženě 52 let. Průměrná délka partnerského vztahu činí 65 měsíců, přičemž nejkratší vztah zahrnutý do výzkumného vzorku trval 6 měsíců a nejdelší vztah 312 měsíců.

Tabulka č. 5 Výzkumný vzorek

		Počet (N)	Mis.	Průměr (M)	Směrodatná odchylka (SD)	Min.	Max.
Ženy	Délka vztahu	145	2	65.82	60.74	6.00	312.00
	Věk	146	1	27.56	6.79	18.00	52.00
Muži	Délka vztahu	146	1	64.70	58.02	6.00	267.00
	Věk	146	1	29.15	6.80	18.00	51.00

Délka vztahu v měsících a věk účastníků výzkumu rozdělený podle pohlaví (průměr, směrodatná odchylka, minimum a maximum).

3.7. Etika výzkumu

Aby bylo zaručena anonymita a možnost kdykoli odstoupit od dobrovolné účasti na výzkumu, podepsali účastníci formulář informovaného souhlasu, který byl součástí online dotazníku, jenž jim byl předložen ještě před samotným započítáním výzkumu. Při příchodu do laboratoře byli účastníci informováni o průběhu celého výzkumu. Pro zajištění ochrany účastníků bylo možné se po skončení účasti na výzkumu sejít se zaškoleným psychoterapeutem. Výzkum byl schválen Národním ústavem duševního zdraví v Klecanech. Shromážděné informace byly uchovávány v heslem chráněném úložišti pod párovými kódy, které měl k dispozici pouze studijní tým z projektu doc. Lindové. Nakládání s údaji se řídilo v souladu s nařízením č. 2016/679 o ochraně osobních údajů fyzických osob.

3.8. Metody analýzy a zpracování dat

3.8.1. Kódovací schéma

Abychom dokázali porozumět tomu, jak mezi sebou romantičtí partneři komunikují a abychom byli schopní následné přepisy sporů mezi partnery kvantifikovat a dále s nimi pracovat, musí dojít k jejich nakódování. Jednotlivé kódy musí být jasně definované a musí jasně vymezovat, co dané projevy obou partnerů znamenají. V typickém případě se seznam kódů uspořádává do kódovacích tříd a následně do kódovacího schématu, které může být převzato z předchozích výzkumů, nebo si vytvořit vlastní kódovací schéma (Lindová, 2019).

Kódovací schéma použité při řešení této práce, které bylo navrženo zvláště pro účely tohoto výzkumu, jsem převzala od kolegů účastnících se tohoto výzkumu, a tedy tvůrců kódovacího schématu. Podobu kódovacího schématu je možné si prohlédnout v příloze číslo 3., kdy v prvním sloupci jsou názvy tříd pro jednotlivé kódy (například Žádost, Pokyn,

Příkaz), ve druhém názvy jednotlivých kódů (například Výzva k vysvětlení, Pokyn – obecný, Příkaz – obecný), ve třetím poznámky či vysvětlení a ve čtvrtém ukázky replik, pro pochopení významu kódu. Celkem jsou kódy rozříděné do šedesáti tříd a celkový seznam kódů je 258.

Kódovací schéma jsem použila při kódování partnerských dramát, na kterém jsem se v rámci řešení této práce účastnila.

3.8.2. Kódování partnerských dramát

Kódování jednotlivých projevů romantických partnerů probíhalo v programu Excel, kam byla všechna partnerská dramata přepsána z audiovideo záznamu. Ke každému výroku obou partnerů v partnerském dramatu byl přiřazen vhodný kód z kódovacího schématu, kterým se dalo co nejpřesněji zachytit jeho původní význam. Příklad partnerského dramatu je možné spatřit v seznamu příloh číslo 5.

Postup, kterým jsem kodovala jednotlivá partnerská dramata, probíhal následujícím způsobem. Nejdříve jsem si celý spor obou partnerů přečetla a podívala jsem se na pořízený audiovideo záznam, abych dokázala lépe vyčíst a vnímat problematiku jednotlivých projevů. Poté jsem postupovala v tabulce v programu Excel po jednom řádku a vybírala co nejvhodnější kód ze seznamu kódů, který odpovídal významu každé jednotlivé repliky partnera. Přičemž jsem dodržovala předem daná pravidla, že každá replika (tj. logicky související výrok) má obsahovat maximálně tři kódy, popřípadě pokud se jedná o repliku složenou z několika vět, které na sebe přímo nenasazují, je přidělen každé větě jeden kód. Například pokud se jedná o repliku: „*No to nejsem, protože prostě jako fotbal je důležitější než já. A je to tak pořád a celou dobu a já si na to asi nikdy nezvyknu.*“ První věta vyjadřuje kód Výčitka a druhá věta vyjadřuje kód Vysvětlení vlastního postoje. Při kódování jsem se snažila vnímat každou repliku v kontextu partnerského sporu a dodržovat logickou návaznost kódů, pokud byla replika jednoho partnera přímou reakcí na výrok druhého partnera.

3.8.3. Kategorizace komunikačních strategií

Následně došlo na základě seznamu kódů k jejich systematickému kategorizování. Kategorizace spočívala v rozřídění kódů pod jednotlivé komunikační strategie, které vytvořili předešlí výzkumníci neboli kategorizátoři, kteří se této studii účastnili. Na základě předem daných instrukcí vytvořilo devět kategorizátorů kategorie, z jejichž sestavení a

sloučení nakonec vznikly komunikační strategie. Pod tyto komunikační strategie byly zařazeny všechny kódy z kódovacího schématu.

Celkem vzniklo deset komunikačních strategií, vytvořených přímo v rámci tohoto výzkumu. Mezi tyto komunikační strategie se řadí: ponižující, obviňující, agresivní, manipulační, vyhýbavá, racionální, asertivní, odmítavá, submisivní a empatická. Jednotlivé komunikační strategie je možné si prohlédnout v seznamu příloh pod číslem 7.

Díky kategorizaci kódů ze seznamu kódů pod komunikační strategie, bylo možné začít přiřazovat k replikám partnerů v partnerském dramatu místo jednotlivých kódů příslušnou komunikační strategii, pod kterou daný kód spadá. K tomu jsem použila program MS Excel, kam jsem si pod sebe zkopírovala partnerská dramata, která jsem předtím kodovala. Dále jsem si v tomto souboru vytvořila nový list, kam jsem vše znovu zkopírovala a postupně pomocí excelové funkce *Nahradit* jsem kód po kódu nahrazovala všechny kódy komunikační strategií, pod kterou spadaly. Poté následovala kontrola, kdy jsem podle sebe porovnávala předchozí kód a výslednou komunikační strategii, pod kterou spadal, kdyby došlo při nahrazování k nějaké chybě.

Následně, když už byly všechny kódy v partnerských dramatech označeny odpovídajícími komunikačními strategiemi, došlo k jejich sčítání. Pro každého účastníka výzkumu byl v programu MS Excel vyhrazen jeden řádek a v jednotlivých sloupcích byly vypsány komunikační strategie. Každá jedna strategie, která byla probandem použita v partnerském dramatu dostala hodnotu 1. Hodnotu 0,5 dostaly ty strategie, jejichž kód patřil napůl do jedné a napůl do druhé komunikační strategie a nebylo tedy jasné, kam ho zařadit. Půl bodu dostaly tedy obě komunikační strategie, které se o kód dělily. Výsledná četnost užití komunikačních strategií, proto u některých účastníků výzkumu může vypadat například takto: 1,5krát manipulační, 2,5krát empatická, 5krát racionální.

Na základě vypočítané četnosti užití komunikačních strategií, jsem vypočítala v programu MS Excel podíl užití komunikačních strategií, se kterým jsem následně pracovala v programu IBM SPSS, kde jsem prováděla analýzu dětského attachmentu, a tedy podílu komunikačních strategií užitých jednotlivými probandy v partnerských dramatech.

3.8.4. Analýza dětského attachmentu a komunikačních strategií

Skóre dětského attachmentu pomocí dotazníku PBI pro škály péče a kontroly zvlášť pro matku a otce a podíl využití deseti komunikačních strategií (ponižující, obviňující, vyhýbavá, odmítavá, agresivní, asertivní, racionální, manipulační, empatická, submisivní) v partnerském dramatu byly vypočítány v programu MS Excel.

Následně byl datový soubor MS Excel převeden do programu IBM SPSS, kde byla provedena statistická analýza pomocí mnohorozměrného zobecněného lineárního modelu (*Multivariate Generalized Linear Model*), dále už jen mnohorozměrná analýza GLM, který je široce využíván výzkumníky pro analyzování vztahů mezi více závislými proměnnými a umožňuje kontrolovat vliv jedné nebo více nezávislých proměnných. Jedná se o skupinu statistických metod, které zahrnují analýzy typu MANOVA, MANCOVA a další regresivní modely (Haase, 2011). Mnohorozměrná analýza GLM byla využita ke zjištění souvislostí mezi dětským attachmentem k rodičům a komunikačními strategiemi, které užívají romantičtí partneři v konfliktních situacích. Jako závislé proměnné pro tento model jsem zvolila jednotlivé komunikační strategie (ponižující, obviňující, vyhýbavá, odmítavá, agresivní, asertivní, racionální, manipulační, empatická, submisivní) a jako nezávislé proměnné jsem zvolila škály péče a kontroly z dotazníku PBI zvlášť rozdělené pro matku a otce. Jednotkou mnohorozměrné analýzy GLM byl jeden participant, přičemž byla analýza provedena zvlášť pro muže a pro ženy.

3.8.4. Analýza dětského a dospělého attachmentu

Skóre dětského attachmentu pomocí dotazníku PBI pro škály péče a kontroly zvlášť pro matku a otce a skóre dospělého attachmentu pomocí dotazníku ECR-R-16 pro škály úzkostnosti a vyhýbavosti byly vypočítány v programu MS Excel. Následně byl tento datový soubor převed do programu IBM SPSS, kde byla provedena statistická analýza pomocí mnohorozměrného zobecněného lineárního modelu (GLM) zvlášť pro muže a pro ženy. Tento model byl využit ke zjištění vztahu mezi dětským attachmentem k rodičům a dospělým attachmentem.

3.9. Výsledky analýzy

3.9.1. Dětský attachment a komunikační strategie

V rámci této práce byla provedena mnohorozměrná analýza GLM ve snaze zjistit souvislost mezi dětským attachmentem k rodičům a komunikačními strategiemi, které využívají romantičtí partneři v konfliktních situacích. Tento typ analýzy byl zvolen také proto, že data, se kterými jsem pracovala, jsou neparametrická. S daty jsem pracovala v jejich původní formě, nebyly tedy nijak očišťovány ani se s nimi jinak nemanipulovalo. Jako závislé proměnné byly dosazeny jednotlivé komunikační strategie a jako nezávislé proměnné byly dosazeny škály péče a kontroly pro matku a otce zvlášť.

Tabulka č. 6 Dětský attachment

Pohlaví	PBI		Počet (N)	Průměr (M)	Směrodatná odchylka (SD)
Ženy	Otec	Škála péče	136	14.62	9.21
		Škála kontroly	137	27.53	7.72
	Matka	Škála péče	147	10.17	8.93
		Škála kontroly	141	25.27	8.14
Muži	Otec	Škála péče	135	14.24	8.13
		Škála kontroly	138	27.54	7.89
	Matka	Škála péče	147	8.17	6.71
		Škála kontroly	141	26.09	7.12

Deskriptivní tabulka dětského attachmentu měřeného pomocí PBI dotazníkového šetření (počet, průměr, směrodatná odchylka).

Pro kategorie komunikačních strategií byla vytvořena nová proměnná s názvem *Negativní komunikace*, která, jak z jejího názvu vyplývá, do sebe slučuje podíly použití komunikačních strategií vyhodnocených jako negativních. Mezi strategie, které byly sloučeny, patří ponižující, obviňující, agresivní a asertivní. (viz *Tabulka č. 7*). Mnohorozměrná analýza GLM byla provedena poprvé bez kategorie komunikačních strategií *Negativní komunikace* a podruhé s touto kategorií, přičemž byly z druhé analýzy vyřazeny ty kategorie komunikačních strategií, jejichž podíly se do této kategorie sloučily (tzn. ponižující, obviňující, agresivní a asertivní). Tento krok byl učiněn kvůli předpokladu, že zkombinování negativních komunikačních strategií může přinést signifikantnější výsledky a lepší rozložení komunikačních strategií, protože negativní komunikační strategie převládají vůči těm strategiím, které se dají považovat za pozitivní.

Tabulka č. 7 Podíl komunikačních strategií v partnerských dramatech

Pohlaví	Komunikační strategie (podíl)	Počet (N)	Průměr (M)	Směrodatná odchylka (SD)
Ženy	Ponižující	139	0.03	0.07
	Obviňující	139	0.11	0.14
	Agresivní	139	0.02	0.06
	Manipulační	139	0.02	0.05
	Vyhýbavá	139	0.07	0.13
	Racionální	139	0.42	0.19
	Asertivní	139	0.07	0.10

	Odmítavá	139	0.10	0.13
	Submisivní	139	0.09	0.10
	Empatická	139	0.05	0.08
	Negativní komunikace	139	0.23	0.20
Muži	Ponižující	139	0.02	0.06
	Obviňující	139	0.07	0.12
	Agresivní	139	0.02	0.05
	Manipulační	139	0.01	0.03
	Vyhýbavá	139	0.10	0.15
	Racionální	139	0.45	0.23
	Asertivní	139	0.07	0.10
	Odmítavá	139	0.10	0.11
	Submisivní	139	0.07	0.09
	Empatická	139	0.05	0.09
		Negativní komunikace	139	0.18

Deskriptivní tabulka podílu komunikačních strategií v partnerském dramatu (počet, průměr, směrodatná odchylka).

V případě mnohorozměrné analýzy GLM, která byla provedena pro ženy bez použití kategorie komunikační strategie *Negativní komunikace*, nebyl zjištěn žádný signifikantní vliv dětského attachmentu na žádnou kategorii komunikačních strategií použitých v konfliktních situacích se svým partnerem (viz *Tabulka č. 8*).

Tabulka č. 9 Souvislost mezi dětským attachmentem a komunikačními strategiemi bez kategorie Negativní komunikace – ženy

Komunikační strategie	PBI		β	F	p	95% Interval spolehlivosti		Parciální Eta-kvadrát
						Min.	Max.	
Ponižující	Otec	Škála péče	,005	,555	,458	-,009	,019	,005
		Škála kontroly	-,016	2,831	,095	-,035	,003	,023
	Matka	Škála péče	-,013	2,287	,133	-,029	,004	,018
		Škála kontroly	-,008	,060	,807	-,069	,054	,000
Obviňující	Otec	Škála péče	,020	1,160	,284	-,017	,056	,009
		Škála kontroly	-,018	,506	,478	-,067	,032	,004
	Matka	Škála péče	-,003	,014	,905	-,045	,040	,000

		Škála kontroly	-,082	1,018	,315	-,242	,079	,008
Agresivní	Otec	Škála péče	,007	,800	,373	-,008	,021	,007
		Škála kontroly	,009	,742	,391	-,011	,028	,006
	Matka	Škála péče	4,482E-5	,000	,996	-,017	,017	,000
		Škála kontroly	-,009	,086	,770	-,073	,054	,001
Manipulační	Otec	Škála péče	,001	,017	,898	-,011	,013	,000
		Škála kontroly	,011	1,773	,185	-,005	,027	,014
	Matka	Škála péče	,012	2,908	,091	-,002	,026	,023
		Škála kontroly	-,020	,570	,452	-,072	,032	,005
Vyhýbavá	Otec	Škála péče	,021	1,585	,211	-,012	,054	,013
		Škála kontroly	,029	1,693	,196	-,015	,074	,014
	Matka	Škála péče	,004	,039	,843	-,035	,043	,000
		Škála kontroly	-,083	1,289	,258	-,228	,062	,010
Racionální	Otec	Škála péče	-,039	2,394	,124	-,088	,011	,019
		Škála kontroly	-,009	,067	,796	-,075	,058	,001
	Matka	Škála péče	,018	,379	,539	-,040	,076	,003
		Škála kontroly	,143	1,702	,194	-,074	,360	,014
Asertivní	Otec	Škála péče	-,013	1,088	,299	-,038	,012	,009
		Škála kontroly	-,022	1,723	,192	-,055	,011	,014
	Matka	Škála péče	-,020	1,958	,164	-,049	,008	,016
		Škála kontroly	,038	,469	,495	-,071	,146	,004
Odmítavá	Otec	Škála péče	,000	,000	,992	-,033	,032	,000
		Škála kontroly	-,043	3,712	,056	-,087	,001	,030
	Matka	Škála péče	-,004	,042	,838	-,042	,034	,000
		Škála kontroly	-,033	,214	,644	-,177	,110	,002
Submisivní	Otec	Škála péče	-,013	,993	,321	-,039	,013	,008
		Škála kontroly	,019	1,118	,292	-,016	,054	,009
	Matka	Škála péče	,006	,153	,697	-,025	,037	,001
		Škála kontroly	,068	1,382	,242	-,047	,183	,011
Empatická	Otec	Škála péče	,016	2,691	,104	-,003	,036	,022
		Škála kontroly	,026	3,702	,057	-,001	,053	,029
	Matka	Škála péče	-,003	,082	,775	-,027	,020	,001

	Škála kontroly	-,028	,409	,524	-,115	,059	,003
--	----------------	-------	------	------	-------	------	------

N = 127

$\alpha = 0,05$

Mnohorozměrná analýza GLM pro zjištění vztahu mezi škálou péče a kontroly u matky a otce a komunikačními strategiemi ponižující, obviňující, manipulační, vyhýbavá, racionální, asertivní, odmítavá, submisivní, empatická – ženy.

Dále byla provedena mnohorozměrná analýza GLM pro ženy při použití kategorie komunikační strategie *Negativní komunikace*. Výsledky této analýzy nezjistily žádný signifikantní vztah mezi dětským attachmentem a komunikačními strategiemi (viz *Tabulka č. 9*).

Tabulka č. 9 Souvislost mezi dětským attachmentem a komunikačními strategiemi s kategorií Negativní komunikace – ženy

Komunikační strategie	PBI		β	F	p	95% Interval spolehlivosti		Parciální Eta-kvadrát
						Min.	Max.	
Manipulační	Otec	Škála péče	,001	,017	,898	-,011	,013	,000
		Škála kontroly	,011	1,773	,185	-,005	,027	,014
	Matka	Škála péče	,012	2,908	,091	-,002	,026	,023
		Škála kontroly	-,020	,570	,452	-,072	,032	,005
Vyhýbavá	Otec	Škála péče	,021	1,585	,211	-,012	,054	,013
		Škála kontroly	,029	1,693	,196	-,015	,074	,014
	Matka	Škála péče	,004	,039	,843	-,035	,043	,000
		Škála kontroly	-,083	1,289	,258	-,228	,062	,010
Racionální	Otec	Škála péče	-,039	2,394	,124	-,088	,011	,019
		Škála kontroly	-,009	,067	,796	-,075	,058	,001
	Matka	Škála péče	,018	,379	,539	-,040	,076	,003
		Škála kontroly	,143	1,702	,194	-,074	,360	,014
Odmítavá	Otec	Škála péče	,000	,000	,992	-,033	,032	,000
		Škála kontroly	-,043	3,712	,056	-,087	,001	,030
	Matka	Škála péče	-,004	,042	,838	-,042	,034	,000

		Škála kontroly	-,033	,214	,644	-,177	,110	,002
Submisivní	Otec	Škála péče	-,013	,993	,321	-,039	,013	,008
		Škála kontroly	,019	1,118	,292	-,016	,054	,009
	Matka	Škála péče	,006	,153	,697	-,025	,037	,001
		Škála kontroly	,068	1,382	,242	-,047	,183	,011
Empatická	Otec	Škála péče	,016	2,691	,104	-,003	,036	,022
		Škála kontroly	,026	3,702	,057	-,001	,053	,029
	Matka	Škála péče	-,003	,082	,775	-,027	,020	,001
		Škála kontroly	-,028	,409	,524	-,115	,059	,003
Negativní komunikace	Otec	Škála péče	,019	,532	,467	-,032	,069	,004
		Škála kontroly	-,047	1,879	,173	-,116	,021	,015
	Matka	Škála péče	-,036	1,404	,238	-,095	,024	,011
		Škála kontroly	-,061	,297	,587	-,284	,161	,002

N = 127

$\alpha = 0,05$

Mnohorozměrná analýza GLM pro zjištění vztahu mezi škálou péče a kontroly u matky a otce a komunikačními strategiemi manipulační, vyhybavá, racionální, odmítavá, submisivní, empatická a kategorií Negativní komunikace – ženy.

Mnohorozměrná analýza GLM pro zjištění souvislosti mezi dětským attachmentem a komunikačními strategiemi použitými v konfliktních situacích s romantickým partnerem bez použití kategorie *Negativní komunikace*, která byla provedena pro muže, zjistila signifikantní výsledky (viz *Tabulka č. 10*).

Tabulka č. 10 Souvislost mezi dětským attachmentem a komunikačními strategiemi bez kategorie Negativní komunikace – muži

Komunikační strategie	PBI		β	F	p	95% Interval spolehlivosti		Parciální Eta-kvadrát
						Min.	Max.	
Ponižující	Otec	Škála péče	,014	2,476	,118	-,004	,032	,020
		Škála kontroly	-,025	4,855	,029	-,047	-,003	,038
	Matka	Škála péče	-,014	1,342	,249	-,038	,010	,011

		Škála kontroly	,021	,459	,499	-,041	,083	,004
Obviňující	Otec	Škála péče	,033	3,752	,055	-,001	,067	,030
		Škála kontroly	-,041	3,555	,062	-,084	,002	,028
	Matka	Škála péče	,009	,149	,700	-,037	,055	,001
		Škála kontroly	-,038	,397	,530	-,157	,081	,003
Agresivní	Otec	Škála péče	-,007	,822	,366	-,022	,008	,007
		Škála kontroly	,011	1,218	,272	-,008	,029	,010
	Matka	Škála péče	,007	,509	,477	-,013	,028	,004
		Škála kontroly	-,052	3,935	,050	-,105	,000	,031
Manipulační	Otec	Škála péče	-,003	,835	,363	-,010	,004	,007
		Škála kontroly	-,003	,484	,488	-,012	,006	,004
	Matka	Škála péče	,005	,887	,348	-,005	,014	,007
		Škála kontroly	-,003	,050	,823	-,027	,022	,000
Vyhýbavá	Otec	Škála péče	-,052	5,357	,022	-,096	-,007	,042
		Škála kontroly	-,030	1,119	,292	-,086	,026	,009
	Matka	Škála péče	,001	,002	,962	-,059	,062	,000
		Škála kontroly	,110	1,952	,165	-,046	,265	,016
Racionální	Otec	Škála péče	,022	,419	,519	-,046	,090	,003
		Škála kontroly	,076	3,035	,084	-,010	,161	,024
	Matka	Škála péče	,010	,045	,832	-,082	,102	,000
		Škála kontroly	,016	,018	,893	-,222	,254	,000
Asertivní	Otec	Škála péče	-,011	,533	,467	-,040	,018	,004
		Škála kontroly	-,044	5,717	,018	-,081	-,008	,045
	Matka	Škála péče	-,012	,334	,564	-,051	,028	,003
		Škála kontroly	-,053	1,076	,302	-,155	,048	,009
Odmítavá	Otec	Škála péče	-,003	,032	,857	-,038	,031	,000
		Škála kontroly	,011	,237	,627	-,033	,055	,002
	Matka	Škála péče	,008	,108	,743	-,039	,055	,001
		Škála kontroly	-,045	,529	,468	-,166	,077	,004
Submisivní	Otec	Škála péče	,005	,165	,685	-,021	,032	,001

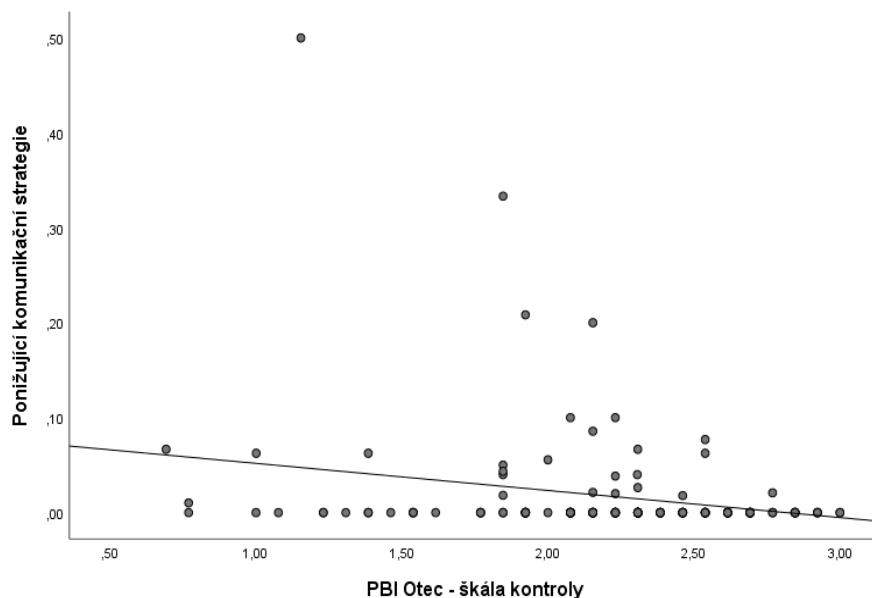
		Škála kontroly	,036	4,640	,033	,003	,070	,037
	Matka	Škála péče	,007	,138	,711	-,029	,043	,001
		Škála kontroly	-,057	1,492	,224	-,150	,035	,012
Empatická	Otec	Škála péče	,008	,423	,517	-,017	,034	,003
		Škála kontroly	,007	,182	,671	-,026	,040	,001
	Matka	Škála péče	-,019	1,100	,296	-,054	,016	,009
		Škála kontroly	,048	1,126	,291	-,042	,139	,009

N = 127

$\alpha = 0,05$

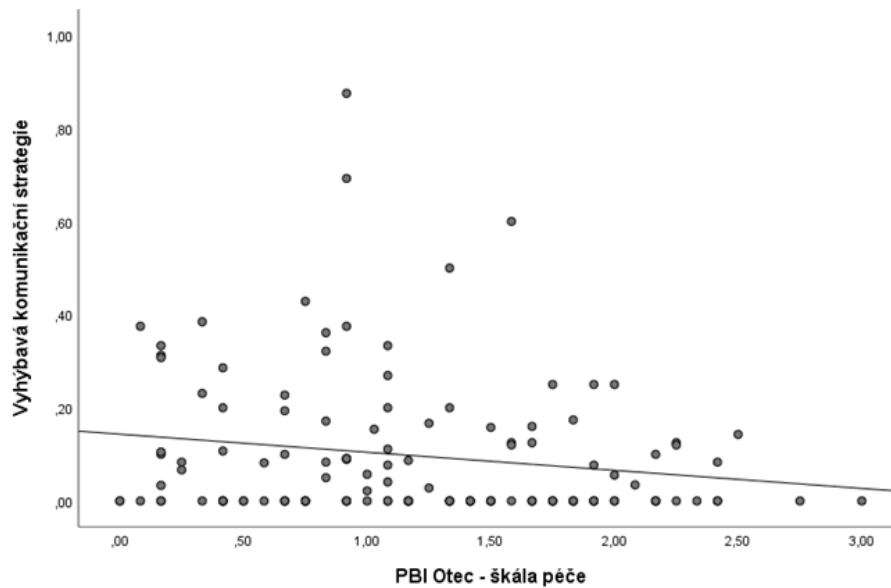
Mnohorozměrná analýza GLM pro zjištění vztahu mezi škálou péče a kontroly u matky a otce a komunikačními strategiemi ponižující, obviňující, manipulační, vyhýbavá, racionální, asertivní, odmítavá, submisivní, empatická – muži.

Konkrétně v analýze vyšel vztah pro škálu kontroly u otce a byl zjištěn negativní vliv na ponižující komunikační strategii ($F = 4,855$; $\beta = -0,025$; $p < 0,05$; $\text{parciální } \eta^2 = 0,038$), avšak v grafickém zobrazení si můžeme povšimnout, že proměnná, která dosahuje nejvyšších hodnot na ose y, ovlivňuje celkový výsledek. (viz Graf č. 1).

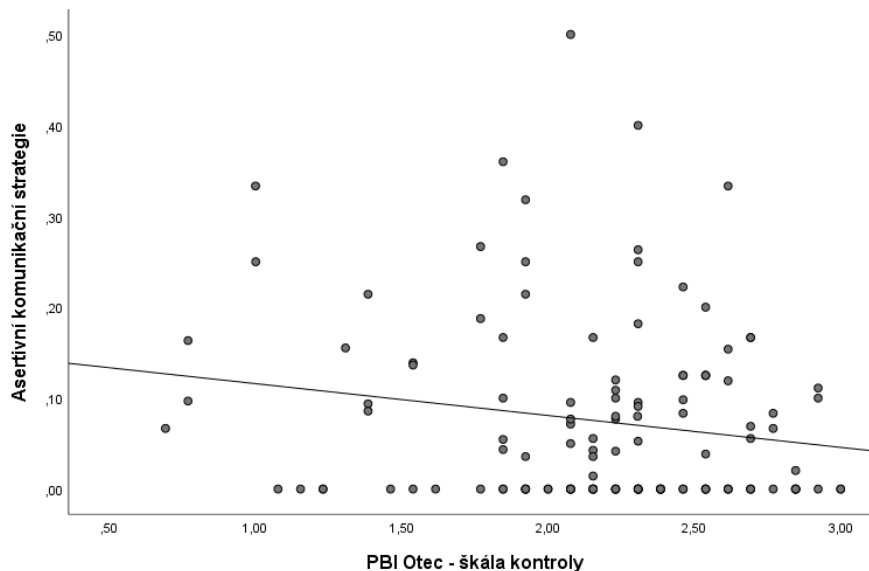
Graf č. 1 Grafická podoba vztahu mezi ponižující komunikační strategií (osa y) a škálou kontroly u otce z dotazníku PBI (osa x) – muži.

U škály péče u otce byl zjištěn negativní vliv na vyhýbavou komunikační strategii ($F = 5,357$; $\beta = - 0,052$; $p < 0,05$; parciální $\eta^2 = 0,042$) (viz Graf. 2).

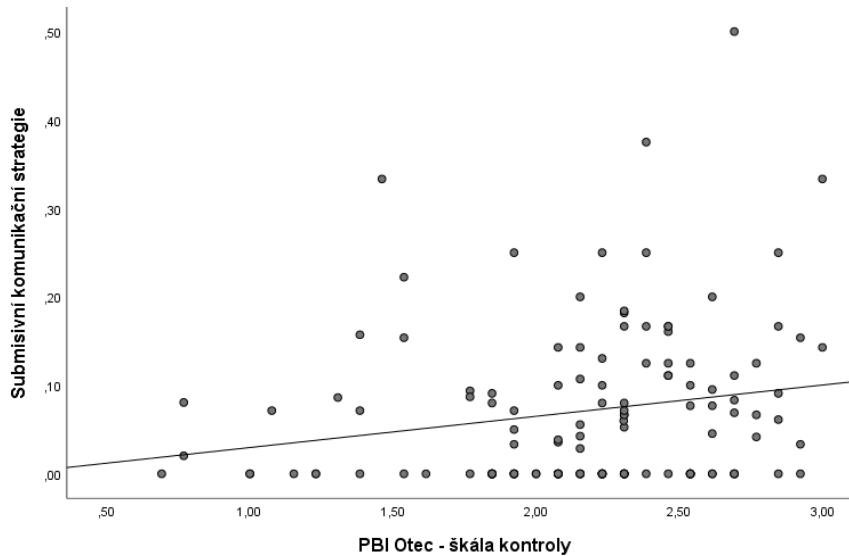
Graf č. 2 Grafická podoba vztahu mezi vyhýbavou komunikační strategií (osa y) a škálou péče u otce z dotazníku PBI (osa x) - muži.

Výsledné hodnoty u škály kontroly u otce ukazují negativní vliv na asertivní komunikační strategii ($F = 5,717$; $\beta = - 0,044$; $p < 0,05$; parciální $\eta^2 = 0,045$) (viz Graf. 3).

Graf č. 3 Grafická podoba vztahu mezi asertivní komunikační strategií (osa y) a škálou kontroly u otce z dotazníku PBI (osa x) - muži.

A nakonec škála kontroly u otce má na základě výsledných hodnot pozitivní vliv na submisivní komunikační strategii ($F = 4,640$; $\beta = 0,036$; $p < 0,05$; $\text{parciální } \eta^2 = 0,037$) (viz Graf. 4).

Graf č. 4 Grafická podoba vztahu mezi submisivní komunikační strategií (osa y) a škálou kontroly u otce z dotazníku PBI (osa x) - muži.

Následně byla provedena mnohorozměrná analýza GLM pro muže s kategorií *Negativní komunikace* pro zjištění souvislosti mezi dětským attachmentem a komunikačními strategiemi použitými v konfliktních situacích s romantickým partnerem. I tato analýza přinesla signifikantní výsledky, které byly obdobné s výsledky bez kategorie *Negativní komunikace* (viz Tabulka č. 11).

Tabulka č. 11 Souvislost mezi dětským attachmentem a komunikačními strategiemi s kategorií *Negativní komunikace* – muži

Komunikační strategie	PBI		β	F	p	95% Interval spolehlivosti		Parciální Eta-kvadrát
						Min.	Max.	
Manipulační	Otec	Škála péče	-,003	,835	,363	-,010	,004	,007
		Škála kontroly	-,003	,484	,488	-,012	,006	,004
	Matka	Škála péče	,005	,887	,348	-,005	,014	,007
		Škála kontroly	-,003	,050	,823	-,027	,022	,000
Vyhýbavá	Otec	Škála péče	-,052	5,357	,022	-,096	-,007	,042

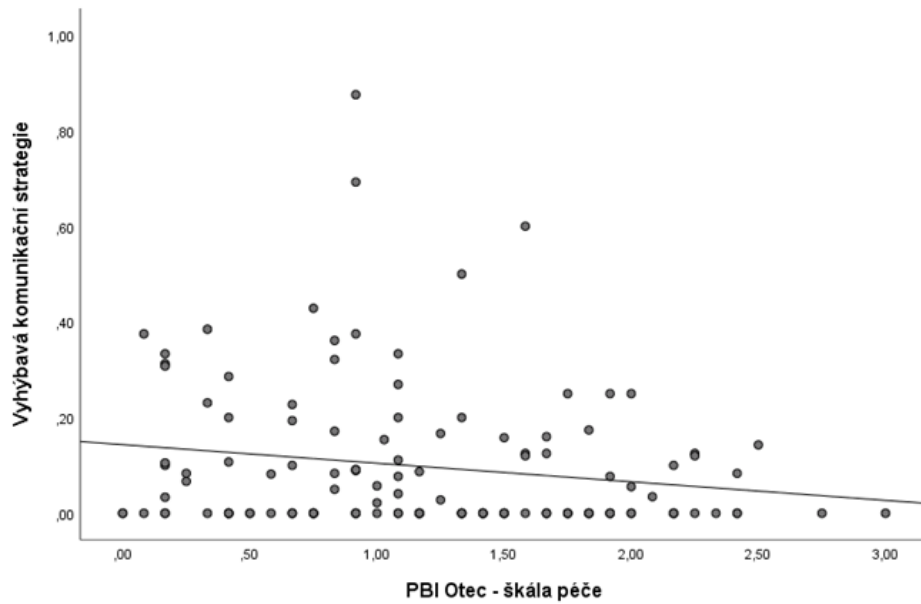
		Škála kontroly	-,030	1,119	,292	-,086	,026	,009
	Matka	Škála péče	,001	,002	,962	-,059	,062	,000
		Škála kontroly	,110	1,952	,165	-,046	,265	,016
Racionální	Otec	Škála péče	,022	,419	,519	-,046	,090	,003
		Škála kontroly	,076	3,035	,084	-,010	,161	,024
	Matka	Škála péče	,010	,045	,832	-,082	,102	,000
		Škála kontroly	,016	,018	,893	-,222	,254	,000
Odmítavá	Otec	Škála péče	-,003	,032	,857	-,038	,031	,000
		Škála kontroly	,011	,237	,627	-,033	,055	,002
	Matka	Škála péče	,008	,108	,743	-,039	,055	,001
		Škála kontroly	-,045	,529	,468	-,166	,077	,004
Submisivní	Otec	Škála péče	,005	,165	,685	-,021	,032	,001
		Škála kontroly	,036	4,640	,033	,003	,070	,037
	Matka	Škála péče	,007	,138	,711	-,029	,043	,001
		Škála kontroly	-,057	1,492	,224	-,150	,035	,012
Empatická	Otec	Škála péče	,008	,423	,517	-,017	,034	,003
		Škála kontroly	,007	,182	,671	-,026	,040	,001
	Matka	Škála péče	-,019	1,100	,296	-,054	,016	,009
		Škála kontroly	,048	1,126	,291	-,042	,139	,009
Negativní komunikace	Otec	Škála péče	,030	1,334	,250	-,021	,081	,011
		Škála kontroly	-,099	9,342	,003	-,164	-,035	,071
	Matka	Škála péče	-,009	,069	,794	-,078	,060	,001
		Škála kontroly	-,123	1,841	,177	-,301	,056	,015

N = 127

$\alpha = 0,05$

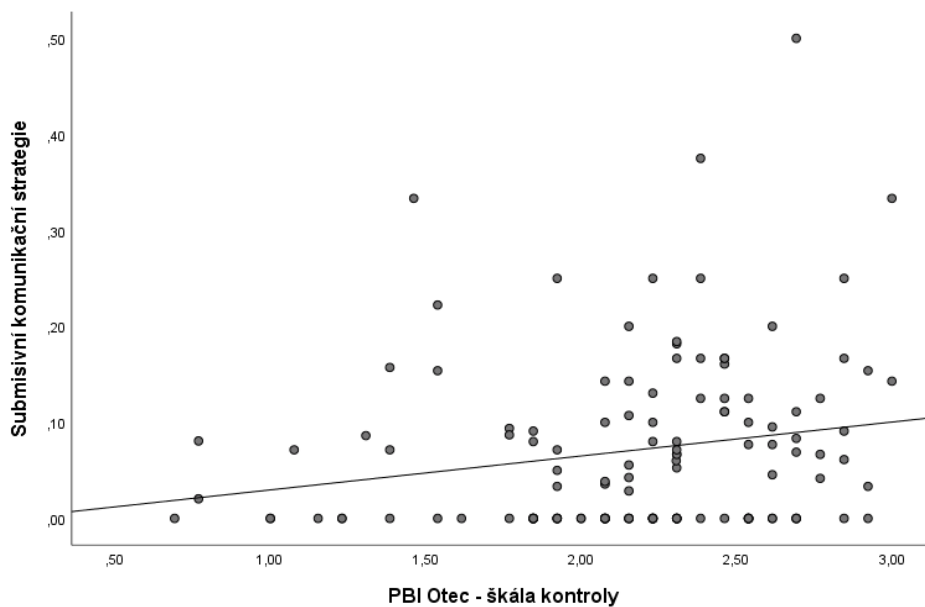
Mnohorozměrná analýza GLM pro zjištění vztahu mezi škálou péče a kontroly u matky a otce a komunikačními strategiemi manipulační, vyhýbavá, racionální, odmítavá, submisivní, empatická a kategorií Negativní komunikace – muži.

Konkrétně bylo zjištěno, že škála péče u otce negativně ovlivňuje vyhýbavou komunikační strategii ($F = 5,357$; $\beta = -,052$; $p < 0,05$; ; parciální $\eta^2 = 0,042$) (viz Graf č. 4).

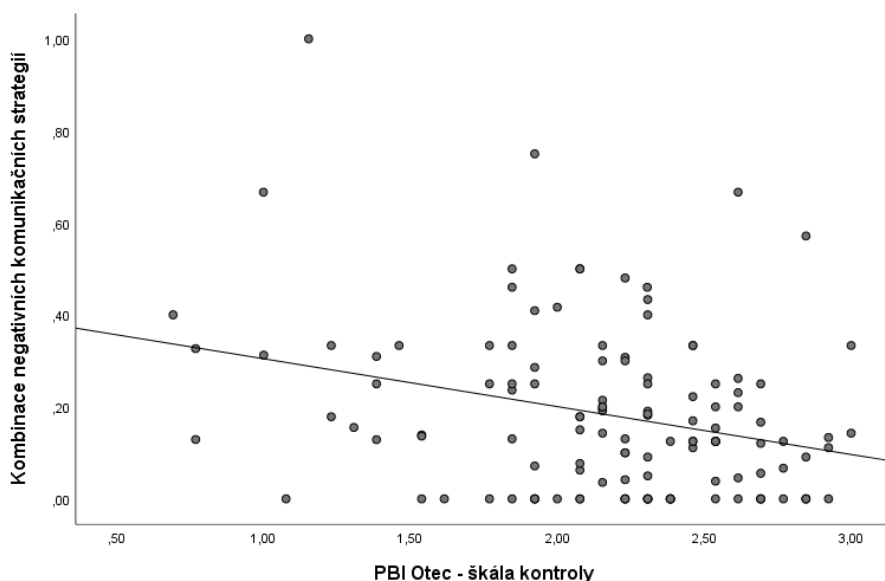
Graf č. 4 Grafická podoba vztahu mezi vyhýbavou komunikační strategií (osa y) a škálou péče u otce z dotazníku PBI (osa x) - muži.

Škála kontroly u otce pozitivně ovlivňuje submisivní komunikační strategii ($F = 4,640$; $\beta = 0,036$; $p < 0,05$; ; parciální $\eta^2 = 0,037$) (viz Graf č. 5).

Graf č. 5 Grafická podoba vztahu mezi submisivní komunikační strategií (osa y) a škálou kontroly u otce z dotazníku PBI (osa x) - muži.

Škála kontroly u otce negativně ovlivňuje kategorii komunikačních strategií *Negativní komunikace* ($F = 9,342$; $\beta = -0,099$; $p < 0,01$; ; parciální $\eta^2 = 0,071$) (viz Graf č. 6)

Graf č. 6 Grafická podoba vztahu mezi komunikační strategií *Negativní komunikace* (osa y) a škálou kontroly u otce z dotazníku PBI (osa x) - muži.

3.9.2. Dětský a dospělý attachment

Pro zjištění vztahu mezi dětským a dospělým attachmentem partnerů, kdy data shromážděná k tomuto účelu byla také neparametrická, byla použita mnohorozměrná analýza GLM. Mnohorozměrná analýza GLM byla provedena zvlášť pro muže a ženy. Jako závislé proměnné byly dosazeny škály úzkostnosti a vyhýbavosti a jako nezávislé proměnné byly dosazeny škály kontroly a péče pro matku a otce zvlášť. Deskriptivní tabulku pro dotazník PBI lze nalézt v *Tabulce č. 6*.

Tabulka č. 12 Deskriptivní tabulka dospělého attachmentu

Pohlaví	ECR-R-16	Počet (N)	Průměr (M)	Směrodatná odchylka (SD)
Ženy	Škála úzkostnosti	135	25.24	10.27
	Škála vyhýbavosti	135	16.58	7.13
Muži	Škála úzkostnosti	138	22.55	8.94
	Škála vyhýbavosti	138	18.20	7.58

Deskriptivní tabulka dospělého attachmentu měřeného pomocí ECR-R-16 dotazníkového šetření (počet, průměr, směrodatná odchylka).

Výsledky mnohorozměrné analýzy GLM pro soubor žen ukázaly signifikantní výsledky pouze u škály úzkostnosti (viz *Tabulka č. 13*).

Tabulka č. 13 Vztah mezi dětským a dospělým attachmentem – ženy

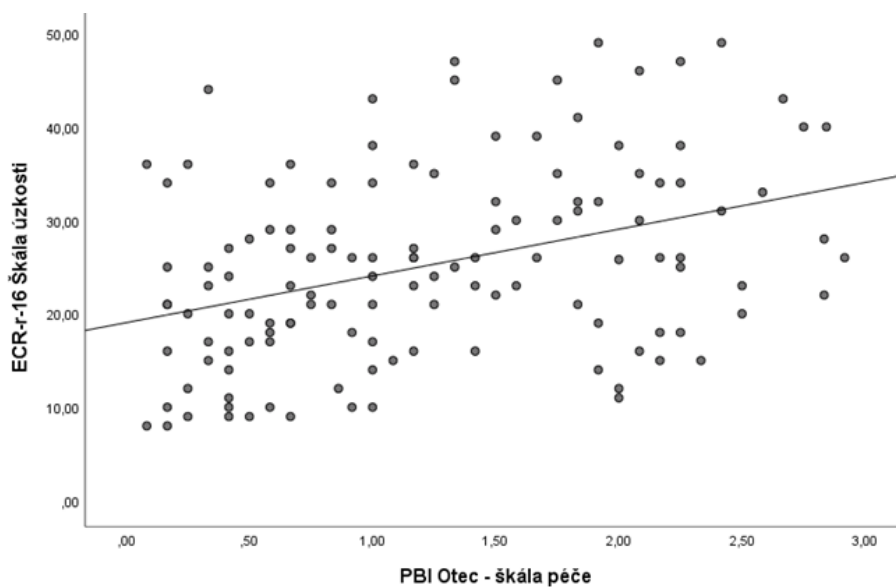
ECR-R-16	PBI		β	F	p	95% Interval spolehlivosti		Parciální Eta- kvadrant
						Min.	Max.	
Škála úzkostnosti	Otec	Škála péče	3,515	8,952	,003	1,189	5,840	,068
		Škála kontroly	-3,519	4,589	,034	-6,770	-,267	,036
	Matka	Škála péče	2,532	3,413	,067	-,181	5,245	,027
		Škála kontroly	-4,635	,831	,364	-14,696	5,427	,007
Škála vyhýbavosti	Otec	Škála péče	1,055	1,663	,200	-,564	2,673	,013
		Škála kontroly	-,683	,356	,552	-2,946	1,581	,003
	Matka	Škála péče	-,592	,386	,536	-2,481	1,296	,003
		Škála kontroly	5,436	2,361	,127	-1,568	12,440	,019

N = 128

$\alpha = 0,05$

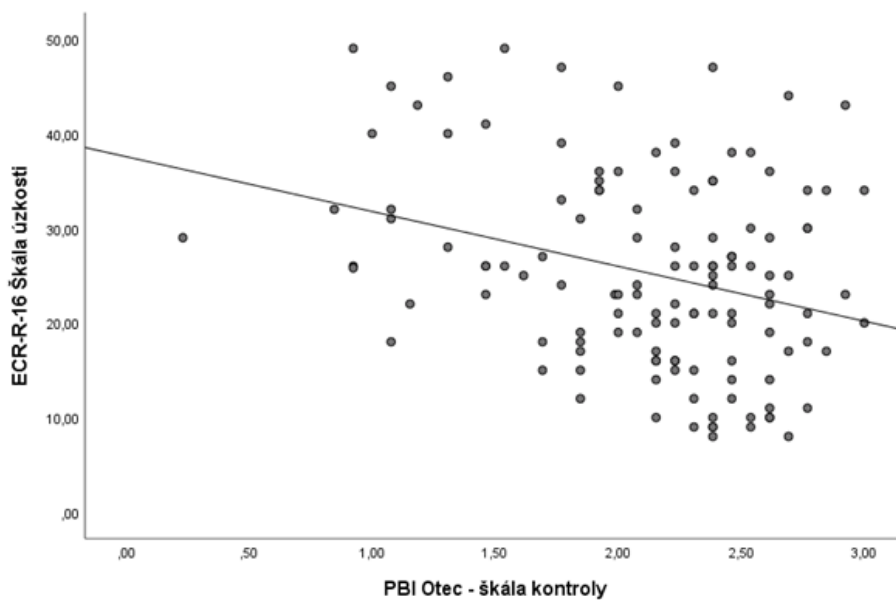
Mnohorozměrná analýza GLM pro zjištění vztahu mezi dimenzí úzkostnosti a vyhýbavosti a škálou péče a kontroly u matky a otce – ženy.

Škála péče u otce vykazuje signifikantní vztah, kdy pozitivně ovlivňuje škálu úzkostnosti u žen ($F = 8,952$; $\beta = 3,515$; $p < 0,01$; ; parciální $\eta^2 = 0,068$) (viz *Graf č. 7*).

Graf č. 7 Grafická podoba vztahu mezi škálou úzkosti u žen z dotazníku ECR-R-16 (osa y) a škálou péče u otce z dotazníku PBI (osa x) - ženy.

Škála kontroly u otce naopak negativně ovlivňuje škálu úzkosti u žen ($F = 4,589$; $\beta = -3,519$; $p < 0,05$; ; parciální $\eta^2 = 0,036$) (viz Graf č. 8).

Graf č. 8 Grafická podoba vztahu mezi škálou úzkosti u žen z dotazníku ECR-R-16 (osa y) a škálou kontroly u otce z dotazníku PBI (osa x) - ženy.

Následně byl měřen také vztah mezi dětským a dospělým attachmentem pomocí mnohorozměrné analýzy GLM pro muže. Analýza nepřinesla žádné signifikantní výsledky (viz *Tabulka č. 14*).

Tabulka č. 13 Vztah mezi dětským a dospělým attachmentem – muži

ECR-R-16	PBI		β	F	p	95% Interval spolehlivosti		Parciální Eta-kvadrát
						Min.	Max.	
Škála úzkostnosti	Otec	Škála péče	2,003	2,278	,134	-,624	4,629	,018
		Škála kontroly	-,219	,017	,897	-3,552	3,114	,000
	Matka	Škála péče	1,377	,619	,433	-2,087	4,840	,005
		Škála kontroly	-4,310	,872	,352	-13,445	4,825	,007
Škála vyhýbavosti	Otec	Škála péče	-,273	,058	,811	-2,525	1,979	,000
		Škála kontroly	-,740	,263	,609	-3,599	2,118	,002
	Matka	Škála péče	1,878	1,566	,213	-1,092	4,849	,012
		Škála kontroly	-2,106	,283	,596	-9,940	5,728	,002

N = 129

$\alpha = 0,05$

Mnohorozměrná analýza GLM pro zjištění vztahu mezi dimenzí úzkostnosti a vyhýbavosti a škály péče a kontroly u matky a otce– muži.

3.10. Diskuse výsledků

Tato práce si dala za cíl zjistit souvislost mezi dětským attachmentem k matce a otci a konfliktními komunikačními strategiemi, které využívají dlouhodobí romantičtí partneři v konfliktních situacích. Na základě výsledků předešlých studií jsem zjišťovala vztah mezi dimenzemi dětského attachmentu a jednotlivými komunikačními strategiemi (ponižující, obviňující, agresivní, manipulační, vyhýbavá, racionální, asertivní, odmítavá, empatická a submisivní). Druhotným cílem této práce bylo ověřit vztah mezi dětským a dospělým attachmentem romantických partnerů, tedy jak raná citová vazba zvláště k matce a otci ovlivňuje dospělý attachment u mužů a žen.

Signifikantní výsledky vyšly pouze pro muže se škálou péče a kontroly u otce. Pro škálu kontroly u otce bylo zjištěno, že negativně ovlivňuje ponižující a asertivní komunikační strategie užívané dlouhodobými romantickými partnery v konfliktních situacích. U zvláště vytvořené kategorie komunikačních strategií *Negativní komunikace*, která v sobě slučuje ponižující, obviňující, agresivní a asertivní komunikační strategie, dochází v souvislosti se škálou kontroly u otce také k negativnímu ovlivnění. U vyhýbavé komunikační strategie je mediátorem pozitivního vlivu škála péče u otce. Škála kontroly u otce je mediátorem pozitivního vlivu na submisivní komunikační strategií. Výsledné hodnoty pro měření vztahu mezi dětským a dospělým attachmentem dosahovaly signifikantní hladiny pouze u žen v dimenzi úzkostnosti a škálou péče a kontroly u otce, kdy škála péče je v pozitivním vztahu s dimenzí úzkostnosti a škála kontroly je naopak v negativním vztahu s dimenzí úzkostnosti.

3.10.1. Dětský attachment a komunikační strategie

Nalezli jsme souvislost mezi dětským attachmentem k otci a komunikačními strategiemi, které používají romantičtí partneři v konfliktních situacích pouze u mužů, a to u komunikační strategie ponižující, vyhýbavé, asertivní, submisivní a u *Negativní komunikace* (zvláštní kategorii, která v sobě slučuje hodnoty komunikačních strategií ponižující, obviňující, agresivní a asertivní).

Výsledné souvislosti jsou pohlavně specifické, protože se vyskytují u mužů pouze pro vztah s otcem. Tento vztah je zajímavý i z toho hlediska, že neodpovídá předpokladu, který popisuje Collins a Read (1990), že rodič opačného pohlaví má větší vliv na podobu interakcí jedince v romantickém vztahu v dospělosti než rodič stejného pohlaví. Výsledky studie Dalton, Frick-Horbury a Kitzmann (2006) však naznačují, že raná citová vazba s otcem

má větší vliv na podobu interakcí jedince v romantickém vztahu v dospělosti než vazba s matkou, což je však tvrzení, které je v rozporu se zjištěními například Walper & Wendt (2015) či Grossmannová, Grossmann a Kindler, (2005).

Ponižující komunikační strategie je v opačném než predikovaném směru ve vztahu se škálou kontroly u otce a neodpovídá hypotéze H1: b), ve které se předpokládalo, že nejisté formy attachmentu, které odpovídají úzkostnému, vyhýbavému a dezorganizovanému attachmentovému stylu budou tuto strategii ovlivňovat pozitivně. Toto také neodpovídá většině výsledků předešlých studií, které se touto problematikou zabývaly (např. Conger et al., 2000; Donellan et al., 2005; Haydon et al., 2012; Karre, 2015; Leadbeater et al., 2008; Madson & Collins, 2011; Masarik et al., 2014; Walper & Wendt, 2015; Whitton et al., 2008).

Výsledný vztah mezi škálou péče u otce a vyhýbavou komunikační strategií je v predikovaném směru a odpovídá hypotéze H4: b), která předpokládala, že vyšší míra péče od otcem bude tuto strategii ovlivňovat negativně. Vyšší skóre na škále péče u otce odpovídá jisté citové vazbě k otci. Tento výsledek odpovídá většině předchozích studií (např. Conger et al., 2000; Donellan et al., 2005; Haydon et al., 2012; Madson & Collins, 2011; Masarik et al., 2014; Whitton et al., 2008), kdy tedy vyšší míra lásky a péče mezi rodičem a dítětem v raném dětství, předpokládá méně negativních interakcí s romantickým partnerem během konfliktu.

U asertivní komunikační strategie vychází výsledný vztah se škálou kontroly u otce v souvislosti, která neodpovídá naší predikci. Hypotéza H7: b) předpokládala, že nejistá forma attachmentu (úzkostná, vyhýbavá, dezorganizovaná) bude tuto komunikační strategii ovlivňovat pozitivně. Z výsledků ale vyplývá, že čím vyšší skóre na škále kontroly u otce, tím spíše neužívá asertivní komunikační strategii v konfliktních situacích vůči své partnerce v dlouhodobém romantickém vztahu. Tato zjištění neodpovídají představeným studiím v Teoretické části této práce (např. Conger et al., 2000; Donellan et al., 2005; Grossmann, Grossmann a Kindler, 2005; Haydon et al., 2012; Madson & Collins, 2011; Masarik et al., 2014; Whitton et al., 2008).

Submisivní komunikační strategie je v predikovaném směru v souvislosti se škálou kontroly u otce a odpovídá hypotéze H9: b), která předpokládá, že nejisté formy attachmentu (úzkostný, vyhýbavý, dezorganizovaný) budou pozitivně ovlivňovat míru užití této strategie. Výsledek tedy odpovídá předešlým studiím, které se touto problematikou zabývaly (např. Conger et al., 2000; Donellan et al., 2005; Haydon et al., 2012; Madson & Collins, 2011; Masarik et al., 2014; Whitton et al., 2008). Konkrétní pochopení této souvislosti poskytuje ve své studii Wang a Chen (2023), kteří uvádí, že autoritářská výchova ze strany rodičů

spojená s vysokou mírou kontroly může u jedinců vyvolávat zvyk na nedostatek vřelosti a pocit podřízenosti. Ten může být u nich zakořeněný v postoji k intimním vazbám a následně vnesen do romantického vztahu.

U zvlášť vytvořené kategorie komunikačních strategií *Negativní komunikace*, která v sobě slučuje ponižující, obviňující, agresivní a asertivní komunikační strategie, došlo na základě předpokladu k zesílení vztahu mezi těmito strategiemi a naměřeným dětským attachmentem mužů. Výsledný vztah však neodpovídá predikci a není v souladu s jednotlivými hypotézami, které byly pro sloučené komunikační strategie a vztah s dětským attachmentem navrženy (H1 b) – ponižující, H2 b) – obviňující, H3 b) – agresivní, H7 d) – asertivní). Vyšší hodnoty na škále kontroly u otcem měly na základě předpokladu pozitivně ovlivňovat Kombinaci negativních strategií, jsou ale v opačném vztahu. Výsledný vztah se škálou kontroly u otce naznačuje, že vyšší subjektivně vnímaná míra kontroly ze strany otce v dětství (úzkostný a dezorganizovaný styl – viz *Tabulka č. 4*, Pérez De Vito, 2009) vede v dospělosti k nižší míře užívání komunikačních strategií, které pod sebe slučuje strategie *Negativní komunikace*, v dlouhodobých romantických vztazích v konfliktních situacích. Tyto výsledky také neodpovídají předešlým studím, které se touto problematikou zabývaly (např. Conger et al., 2000; Donellan et al., 2005; Haydon et al., 2012; Madson & Collins, 2011; Masarik et al., 2014; Whitton et al., 2008).

Studie, které byly představeny (např. Conger et al., 2000; Donellan et al., 2005; Haydon et al., 2012; Karre, 2015; Madson & Collins, 2011; Masarik et al., 2014; Walper & Wendt, 2015; Whitton et al., 2008) a jejichž výsledky byly v rozporu s výsledky, které byly zjištěny v rámci této práce u komunikačních strategií ponižující, asertivní a *Negativní komunikace*, však pracovaly s rodiči jako s jednou kategorií a nerozdělovaly je zvlášť na matku a otce, je proto možné, že spojení rané citové vazby s matkou a otcem dohromady, může následně ovlivňovat výslednou souvislost mezi dětským attachmentem a konfliktní interakcí jedince ve vztahu.

Leadbeater et al. (2008) uvádí, že vyšší míra efektivní kontroly ze strany rodičů je spojena s nižší mírou negativního chování dospělých jedinců, ale dodávají, že může případně také dojít u jedinců k modelování kontrolujícího a dominantního chování rodičů, protože se jim mohlo jevit jako účinné pro řešení konfliktů v romantických vztazích. Toto tvrzení podporují i zjištění Darling et al. (2008), kteří uvádí, že dospělí jedinci řeší konflikty podobným způsobem, jakým je řešili jejich rodiče v dětství, ale dodávají že projevy chování, které jedinec zažíval v konfliktních situacích v prostředí rodiny v dětství, nemusí odpovídat stejným konfliktním situacím, které řeší ve svém milostném vztahu v dospělosti. Partner

tedy nemusí mít důvod projevovat stejné typy konfliktního chování, na které byl zvyklý v rodině, protože se v romantickém vztahu nesetkává s podobnými konfliktními situacemi, které by u něj mohly vyvolat potřebu řešit tyto situace stejným způsobem jako dříve v prostředí rodiny. Na základě těchto zjištění, které naznačují výsledné hodnoty, by se dalo předpokládat, že u našich signifikantních vztahů mezi konfliktními komunikačními strategiemi ponižující, asertivní a *Negativní komunikace* u výzkumného vzorku mužů a rané citové vazby s otcem mohlo dojít k opačnému než výše navrženému jevu Leadbeaterem et al. (2008), avšak ani tvrzení Darling et al. (2008) nepodává vysvětlení pro podobu našeho vztahu mezi škálou kontroly u otce a komunikačními strategiemi.

Jiné vysvětlení nabízí ještě Wang a Chen (2023), kteří uvádí, že větší míra kontroly ze strany rodičů může podle nich vést k tendenci ochotně a dočasně ustupovat a vyhnout se tak negativním důsledkům. Jedinec se následně drží přesvědčení, že je možné dosáhnout úspěšného řešení konfliktů ve vztahu, během nichž se soustředí na očekávání svého romantického partnera a cítí se spokojený, když se pro svůj vztah obětuje. Toto tvrzení navíc odpovídá naší predikci vztahu mezi dětským attachmentem k otci a submisivní komunikační strategií. Výsledky této práce by se na základě těchto poznatků mohly dát interpretovat v tom smyslu, že muži, kteří měli v dětství zkušenosti s autoritářským otcem projevujícím vůči nim vysokou míru kontroly, v dospělosti v romantickém vztahu raději preferují ústup v konfliktních situacích v podobě submisivní komunikační strategie na úkor strategií ponižující a asertivní či *Negativní komunikace* (ponižující, obviňující, agresivní, asertivní).

Musíme vzít také v úvahu, že možným důvodem, proč nebyl nalezen žádný vztah mezi komunikačními strategiemi obviňující, agresivní, manipulační, racionální a empatická, je, že tyto strategie byly vytvořeny speciálně v rámci probíhající výzkumu *Manipulative and dominance strategies in conflicts of romantic couples with normal personality profil and with avoidant personality* pod vedením doc. Mgr. et Mgr. Jitky Lindové Ph.D. a jsou dosti specifické oproti komunikačním strategiím, které využívají jiné studie. Dále je důležité podotknout, že výzkumný vzorek, který byl využit v rámci této práce, byl složen z respondentů české a slovenské národnosti. Do výsledných hodnot se mohly tedy promítnout různé kulturní specifikace.

Dětský attachment byl měřen pomocí dotazníků PBI a jednalo se o retrospektivní měření subjektivně vnímaného rodičovského stylu. Tento retrospektivní způsob měření má své limity, protože se opírá o vzpomínky nebo vnímání chování rodičů v dětství a může přispívat k potenciálním zdrojům chyb. Vzhledem k omezenosti lidské paměti, výpovědi

participantů pravděpodobně odrážejí spíše konstrukce nebo projekce a nemusí podávat objektivně přesné zprávy o chování rodičů v raném věku (Brewin, Andrews a Gotlib, 1993).

3.10.2. Dětský a dospělý attachment

Výsledky pro zjištění souvislosti mezi dětským a dospělým attachmentem ukazují signifikantní vztah pouze u žen a škálou úzkostnosti z dotazníku ECR-R-16 v souvislosti se škálou péče a škálou kontroly u otce, jejichž hodnoty byly naměřeny pomocí dotazníku PBI.

Výsledky analýzy naznačují, že vysoká míra na škále péče u otce pozitivně ovlivňuje škálu úzkostnosti u žen. Tento výsledek neodpovídá hypotéze H12: a) a je v rozporu s předešlými studiemi (např. Grossmann, Grossmann a Kindler, 2005; Mikulincer a Shaver, 2016).

Naopak výsledné hodnoty pro měření souvislosti mezi škálou kontroly u otce a škálou úzkostnosti u žen predikují opačný, a tedy negativní vliv, což také neodpovídá predikované hypotéze H12: a), je tedy také v rozporu s předešlými studiemi (např. Grossmann, Grossmann a Kindler, 2005; Mikulincer a Shaver, 2016).

Výsledné hodnoty nabyly significance pouze u vztahu mezi opačnými pohlavími. Pro pochopení vysvětlení, proč došlo k nalezení tohoto vztahu, bychom se mohli obrátit na studii Collins a Read (1990), kteří zjistili, že rodič opačného pohlaví má větší vliv na podobu romantického vztahu svých dětí v dospělosti. Konkrétně zjistili, že ženy, které hodnotily svého otce jako pečujícího a vřelého, měly tendenci být s partnerem, jehož projevy ve vztahu odpovídaly projevům otce v dětství.

Naše výsledky jsou navíc velice překvapivé, protože došlo mezi attachmentem v dětství k otci a attachmentem v dospělosti u žen k zcela opačnému vztahu, než jaký byl predikován a než jaký navrhuje výsledná zjištění studie Collins a Read (1990). Naše výsledné hodnoty naznačují interpretaci v opačném směru. Pokud bychom se domnívali, že ženy v našem výzkumném vzorku nejsou s partnerem, který byl citlivý a vřelý jako jejich otec v dětství, bylo by pak rozumné předpokládat, že dosahují vyšších hodnot na škále úzkostnosti v dospělosti, a naopak pokud jejich otec projevoval vysokou míru kontroly v dětství, neočekávají vřelé a pečující chování v dospělosti od svého partnera a skórují na škále úzkostnosti nižších hodnot. Toto vysvětlení je však v rozporu s předešlými studiemi (např. Grossmann, Grossmann a Kindler, 2005; Mikulincer a Shaver, 2016) a s Bowlbyho (2010) předpokladem, že attachment jedince zůstává poměrně stabilní po celý jeho život.

4. Závěr

Tato práce si dala za cíl zjistit souvislost mezi dětským attachmentem k matce a otci a komunikačními strategiemi (ponižující, obviňující, agresivní, manipulační, vyhýbavá, racionální, asertivní, odmítavá, empatická a submisivní) dlouhodobých romantických partnerů, které užívají v konfliktních situacích. Byl ověřen i vztah mezi dětským a dospělým attachmentem.

Z celkem deseti konfliktních komunikačních strategií se podařilo zjistit vztah s dětským attachmentem u ponižující, vyhýbavé, asertivní a submisivní komunikační strategie. Pro získání jasnějších výsledků byla také vytvořena nová kategorie komunikačních strategií s názvem *Negativní komunikace*, která v sobě slučuje podíly ponižující, obviňující, agresivní a asertivní komunikační strategie. Toto sloučení nám umožnilo získat jasnější vztah mezi dětským attachmentem participantů a touto strategií. Výsledky však naznačují souvislost mezi dětským attachmentem pouze ze strany otce a pouze u mužské části výzkumného vzorku.

Nejisté formy attachmentu u otce prokazují negativní vliv na ponižující komunikační strategii u mužů, což nebylo v souladu s naší predikcí a předešlými studiemi, které předpokládají, že nejistá forma attachmentu s rodiči v dětství bude mít za následek užívání ve větší míře destruktivních a negativních strategií, které nevedou ke konstruktivnímu řešení konfliktních situací s romantickým partnerem v dospělosti. Obdobný nepredikovaný vztah vyšel také v souvislosti s asertivní a *Negativní komunikace* komunikační strategií. I zde byly mediátory negativního vztahu s komunikačními strategiemi nejisté formy attachmentu s otcem v dětství. Tato zjištění jsou velice zajímavá a nechávají široký prostor pro interpretaci. Je totiž pozoruhodné, že vyšší úroveň kontroly ze strany otce v dětství způsobuje u mužů nižší míru užívání právě těchto negativních komunikačních strategií v konfliktních situacích, který výsledný vztah navrhuje.

U vyhýbavé komunikační strategie a submisivní komunikační strategie byly výsledné hodnoty v predikovaném směru a odpovídaly předloženým hypotézám. Vztah mezi vyhýbavou komunikační strategií a jistým dětským attachmentem k otci odpovídá předešlým studiím a uvádí, že podpůrný a pečující otec v dětství má negativní vliv na používání této strategie v konfliktních situacích partnerů se svou romantickou partnerkou v dlouhodobém vztahu. Tyto výsledky naznačují, že jistý attachment s otcem v dětství vede muže v dospělosti k tomu, aby tuto strategii neužívali. Nejisté formy attachmentu v dětství s otcem se prokázaly být pozitivním mediátorem pro submisivní komunikační strategii a

odpovídají našim předpokladům a představeným studiím. Výsledný vztah naznačuje, že autoritářská výchova ze strany rodičů spojená s vysokou mírou kontroly může u mužů vyvolávat sklony k submisi v romantickém vztahu v konfliktních situacích se svojí partnerkou.

V rámci této práce byla také měřena souvislost mezi dětským a dospělým attachmentem. Naše výsledné hodnoty naznačily pouze vztah s dimenzí úzkostnosti u žen a škálou péče a kontroly u otce, kdy bylo zjištěna přesně opačná signifikance, než jaká byla předpokládána. Dimenze úzkostnosti u žen je pozitivně ovlivňována větší mírou péče a lásky, kterou od otce subjektivně vnímaly v dětství, a naopak vyšší míra kontroly ze strany otce v dětství způsobuje u žen nižší úzkostnost v dospělosti. Výsledky tedy neodpovídají předešlým studiím ani našim predikcím a navrhuji interpretaci, že čím více angažovanosti, citlivosti, péče a lásky žena v dětství od otce subjektivně vnímá, tím více v dospělosti projevuje nejistotu a úzkostnost. Tato interpretace stojí v přesně opačném vztahu než hlediska ostatních autorů.

Tato práce přinesla zajímavá zjištění mezi citovou vazbou k otci a komunikačními strategiemi, které využívají partneři v romantickém vztahu v konfliktních situacích. Zároveň se podařilo postihnout vztah mezi úzkostností u žen a jejich ranou citovou vazbou k otci. Tyto zjištění mohou být přínosné pro budoucí studie zaměřené na vlivy rodiny na budoucí romantické vztahy svých dětí a mohou také přispět široké veřejnosti či odborníkům v rámci aplikované terapie, kteří řeší prevenci a problémy v partnerských vztazích.

Reference

- Ainsworth, M. D. S. (1967). *Infancy in Uganda: infant care and the growth of love*. Johns Hopkins Press.
- Aikins, J. W., Howes C. & Hamilton C. (2009) Attachment stability and the emergence of unresolved representations during adolescence, *Attachment & Human Development*, 11:5, 491-512.
- Auslander, B. A., Short, M. B., Succop, P. A., & Rosenthal, S. L. (2009). Associations between parenting behaviors and adolescent romantic relationships. *Journal of Adolescent Health*, 45(1), 98-101.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Vol. 1: Attachment*. London: Hogarth Press.
- Bowlby, J. (2010). *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál.
- Bradford S. A., Feeney J. A., Campbell L. (2002). Links between attachment orientations and dispositional and diary-based measures of disclosure in dating couples: A study of actor and partner effects. *Personal Relationships*, 9(4), 491–506.
- Brennan K. A., Clark C. L., Shaver P. R. (1998) Self-report measurement of adult attachment (Integrative overview). In: Simpson J. A., Rholes W. S. (eds) *Attachment theory and close relationships*, New York, NY: Guilford Press, 1998, pp. 46–76.
- Brewin, C. R., Andrews, B., & Gotlib, I. H. (1993). Psychopathology and early experience: A reappraisal of retrospective reports. *Psychological Bulletin*, 113(1), 82–98.
- Cassidy, J., Jones, J., & Shaver, P. (2013). Contributions of attachment theory and research: A framework for future research, translation, and policy. *Development and Psychopathology*, 25(4pt2), 1415-1434.
- Chapais, B. (2013), Monogamy, strongly bonded groups, and the evolution of human social structure. *Evol. Anthropol.*, 22: 52-65.

Chen, W. W., Yuan, H., Yang, X., & Lai, S. K. (2020). Parenting, self-concept, and attitudes about romantic relationships. *Journal of Adolescence*, *82*, 41-49.

Cleveland, H.H., Herrera, V.M. & Stuewig, J. (2003), Abusive Males and Abused Females in Adolescent Relationships: Risk Factor Similarity and Dissimilarity and the Role of Relationship Seriousness. *Journal of Family Violence* **18**, 325–339.

Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, *58*, 644–663.

Conger, R.D., Cui, M., Bryant, C.M., & Elder, G.H., Jr. (2000). Competence in early adult relationships: A developmental perspective on family influences. *Journal of Personality and Social Psychology*, *79*, 224–237.

Crockett, L. J., & Randall, B. A. (2006). Linking adolescent family and peer relationships to the quality of young adult romantic relationships: The mediating role of conflict tactics. *Journal of Social and Personal Relationships*, *23*(5), 761–780.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, *16*(3), 297-334.

Cucci, G., O'Leary, K. D., Olivari, M. G., Bonanomi, A., & Confalonieri, E. (2019). Adolescent dating violence perpetration, emotion dysregulation, and parenting styles. *Journal of family psychology*, *33*(1), 12.

Čikošová, E., & Preiss, M. (2011). Parental Bonding Instrument. *Otrokovice: Propyco, sro.*

Dalton III, W. T., Frick-Horbury, D., & Kitzmann, K. M. (2006). Young adults' retrospective reports of parenting by mothers and fathers: Associations with current relationship quality. *The Journal of general psychology*, *133*(1), 5-18.

Darling N., Cohan C. L., Burns A., Thompson L., (2008), Within-family conflict behaviors as predictors of conflict in adolescent romantic relations, *Journal of Adolescence*, Volume 31, Issue 6, 2008, Pages 671-690.

Domingue, R., & Mollen, D. (2009). Attachment and conflict communication in adult romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26(5), 678-696.

Donnellan, M. B., Larsen-Rife, D., & Conger, R. D. (2005). Personality, family history, and competence in early adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 562–576.

Estlein, R. (2021). Parenting as a communication process: Integrating interpersonal communication theory and parenting styles conceptualization. *Journal of Family Theory & Review*, 13(1), 21-33.

Feeney, J. A., & Karantzas, G. C. (2017). Couple conflict: Insights from an attachment perspective. *Current opinion in psychology*, 13, 60-64.

Fišerová, A., Fiala, V., Fayette, D., & Lindová, J. (2021). The self-fulfilling prophecy of insecurity: Mediation effects of conflict communication styles on the association between adult attachment and relationship adjustment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(4), 1279–1302.

Fraley, Ch., Brennan, K. & Waller, N. (2000). An Item Response Theory Analysis of Self-Report Measures of Adult Attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.

Fraley, R. C., Brumbaugh, C. C., & Marks, M. J. (2005). The evolution and function of adult attachment: a comparative and phylogenetic analysis. *Journal of personality and social psychology*, 89(5), 731–746.

Grossmann, K., Grossmann, K. E., & Kindler, H. (2005). Early Care and the Roots of Attachment and Partnership Representations: The Bielefeld and Regensburg Longitudinal

Studies. In K. E. Grossmann, K. Grossmann, & E. Waters (Eds.), *Attachment from infancy to adulthood: The major longitudinal studies*, Guilford Publications (98–136).

Haase, R. F. (2011). *Multivariate general linear models*. Sage university papers series: Quantitative applications in the social sciences.

Hadiwijaya, H., Klimstra, T. A., Darling, N., Vermunt, J. K., Branje, S., & Meeus, W. H. (2020). The family context as a foundation for romantic relationships: A person-centered multi-informant longitudinal study. *Journal of Family Psychology*, 34(1), 46.

Haydon, K. C., Collins, W. A., Salvatore, J. E., Simpson, J. A., & Roisman, G. I. (2012). Shared and distinctive origins and correlates of adult attachment representations: The developmental organization of romantic functioning. *Child Development*, 83, 1689–1702.

Hazan, C., & Zeifman, D. (1999). Pair-bonds as attachments: Evaluating the evidence. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (336–354). New York: Guilford Press.

Kašćáková, N., Husárová, D., Hašto, J., Kolarčík, P., Šolcová, I. P., Gecková, A. M., & Tavel, P. (2016). Validation of a 16-Item Short Form of the Czech Version of the Experiences in Close Relationships Revised Questionnaire in a Representative Sample. *Psychological Reports*, 119(3), 804-825.

Kelley, H. H. (2010). *Personal Relationships: Their Structures and Processes*. Psychology Press.

Kotrlová, H., & Lacinová, L. (2013). Citová vazba a řešení konfliktů v partnerských vztazích v dospělosti. *E-psychologie: elektronický časopis ČMPS*. Praha: Českomoravská psychologická společnost, 2013, 7(4), 1-14. ISSN 1802-8853.

Kulísek, P. (2000). Problémy teorie raného citového přilnutí (attachment). *Československá psychologie: časopis pro psychologickou teorii a praxi*. 45 (5), 404-423.

Lacinová, L., & Michalčáková, R. N. (2015). Citová vazba a naplňování základních psychických potřeb v partnerských vztazích v období dospělosti. *Psychologie pro praxi*, 49(1), 99-109.

Leadbeater, B. J., Banister, E. M., Ellis, W. E., & Yeung, R. (2008). Victimization and relational aggression in adolescent romantic relationships: The influence of parental and peer behaviors, and individual adjustment. *Journal of youth and adolescence*, 37, 359-372.

Levy, M. B., & Davis, K. E. (1988). Lovestyles and Attachment Styles Compared: Their Relations to Each Other and to Various Relationship Characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5(4), 439–471.

Li, T. and Chan, D.K.-S. (2012), How anxious and avoidant attachment affect romantic relationship quality differently: A meta-analytic review. *Eur. J. Soc. Psychol.*, 42: 406-419.

MacDonald, T. K., Wood, V., & Fabrigar, L. R. (2019). “Digging in” or “Giving in”: Attachment-related threat moderates the association between attachment orientation and reactions to conflict. *European Journal of Social Psychology*, 49(6), 1237-1254.

Main, M., & Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (pp. 121–160). The University of Chicago Press.

Madsen, S. D., & Collins, W. A. (2011). The salience of adolescent romantic experiences for romantic relationship qualities in young adulthood. *Journal of Adolescence*, 21, 789–801.

Masarik, A. S., Conger, R. D., Donnellan, M. B., Stallings, M. C., Martin, M. J., Schofield, T. J. et al. (2014). For better and for worse: Genes and parenting interact to predict future behavior in romantic relationships. *Journal of Family Psychology*, 28, 357–367.

Miga, E. M., Hare, A., Allen, J. P., & Manning, N. (2010). The relation of insecure attachment states of mind and romantic attachment styles to adolescent aggression in romantic relationships. *Attachment & Human Development*, 12, 463–481.

Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2009). An attachment and behavioral systems perspective on social support. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26(1), 7–19.

Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2016). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. Guilford Publications.

O’Leary, D. (1988). Physical aggression between spouses: A social learning theory perspective. In V. B. Van Hasselt & R. L. Morrison (Eds.), *Handbook of family violence* (pp. 31–55). New York: Plenum.

Parker, G., Tupling, H. and Brown, L.B. (1979), A Parental Bonding Instrument. *British Journal of Medical Psychology*, 52: 1-10.

Parker, G. (n. d.). The parental bonding instrument: Annotated bibliography of PBI research. Retrieved November 7, 2009.

Pérez Di Vito, G. (2009). Insecure attachment and the correlation with joining insurgent groups in Colombia. *International Journal of Psychological Research*, 2(1), 16–23.

Pietromonaco P. R., Greenwood D., Barrett L. F. (2004). *Conflict in adult close relationships: An attachment perspective*. In Rholes W. S., Simpson J. A. (Eds.), *Adult attachment: New directions and emerging issues* (pp. 267–299). Guilford Press.

Pistole, M. C. (1989). Attachment in Adult Romantic Relationships: Style of Conflict Resolution and Relationship Satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(4), 505–510.

River, L. M., O’Reilly Treter, M., Rhoades, G. K., & Narayan, A. J. (2022). Parent–child relationship quality in the family of origin and later romantic relationship functioning: A systematic review. *Family process*, 61(1), 259-277.

- Simpson, J. A., Collins, W. A., Tran, S., & Haydon, K. C. (2007). Attachment and the experience and expression of emotions in romantic relationships: A developmental perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, **92**, 355–367.
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2007). Adult attachment strategies and the regulation of emotion. *Handbook of emotion regulation*, 446-465.
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2014). Attachment bonds in romantic relationships. In M. Mikulincer & P. R. Shaver (Eds.), *The Herzliya series on personality and social psychology. Mechanisms of social connection: From brain to group* (273-290). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Spanier G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, **38**, 15–28.
- Story, L. B., Karney, B. R., Lawrence, E., & Bradbury, T. N. (2004). Interpersonal mediators in the intergenerational transmission of marital dysfunction. *Journal of Family Psychology*, **18**, 519–529.
- Vavrda, V. (2019). Otázky soudobé psychoanalýzy: tradice a současnost. Portál.
- Woznicová, A. (2018). Parental Bonding Instrument: Recenze metody. *TESTFÓRUM*, (10), 17-22.
- Walper S. & Wendt E. (2015) Adolescents' relationships with mother and father and their links to the quality of romantic relationships: A classification approach, *European Journal of Developmental Psychology*, 12:5, 516-532.
- Wang, Z., & Chen, W.-W. (2023). Is the Way I was Raised Linked to How I Love? Perceived Parenting and Implicit Theories of Relationships. *Emerging Adulthood*, *11*(1), 74-87.
- Wongpakaran, T., & Wongpakaran, N. (2012). A short version of the revised 'experience of close relationships questionnaire': investigating non-clinical and clinical samples. *Clinical practice and epidemiology in mental health : CP & EMH*, *8*, 36–42.
- Wongpakaran, N., Wongpakaran, T., Lertrakarnnon, P. et al. (2023) Psychometric assessment of the 10-item, revised experience of close relationship (ECR-R-10) in

nonclinical and clinical populations of adults and older adults in Thailand. *Sci Rep* **13**, 14969.

Whitton, S. W., Waldinger, R. J., Schulz, M. S., Allen, J. P., Crowell, J. A., & Hauser, S. T. (2008). Prospective associations from family-of-origin interactions to adult marital interactions and relationship adjustment. *Journal of Family Psychology*, **22**, 274–286.

Zacchilli, T., Hendrick, C. & Hendrick, S. (2009). The romantic partner conflict scale: A newscale to measure relationship conflict. *Journal of Social and Personal Relationships*, **26**, 1073–1096.

Seznam příloh

1. Sociodemografický dotazník
2. Parental Bonding Instrument (PBI)
3. Experience in Close Relationships – Revised (ECR-R-16)
4. Kódovací schéma
5. Partnerské drama – příklad
6. Komunikační strategie a jejich kódy

Přílohy

1. Sociodemografický dotazník

Vaše pohlaví: žena muž

Věk:let

Rodinný stav: svobodný/á druh/žka ženatý/vdaná rozvedný/á ovdovělý/á

Ukončené vzdělání: ZŠ SOU SOU s maturitou SŠ VOŠ VŠ

Počet let studia: ZŠ.....let + SŠ.....let + VOŠ.....let + VŠ.....let + PhD.....let
celkem.....let studia

Zaměstnání: bez zaměstnání student částečný úvazek (i brigáda) plný úvazek

část. ID (1./2. st.) plný ID (3.st.)

Bydlím v bytě s kým:

.....

Měl/a jste v dětství diagnostikovány: ADHD dyslexie dysgrafie

dyskalkulie dysortografie

Ukončené vzdělání matky: ZŠ SOU SOU s maturitou SŠ VOŠ VŠ

Ukončené vzdělání otce: ZŠ SOU SOU s maturitou SŠ VOŠ VŠ

Věk matky..... Věk otce.....

Počet sourozenců a jejich věk:

.....

Počet dětí a jejich věk:

.....

Subjektivní psychické obtíže: ano ne

Příčina obtíží:

.....
.....
.....

Aktuálně užívaná psychofarmaka (např. léky na úzkost, deprese, na spaní):

.....
.....

Psychiatrická diagnóza:

.....
.....

Léčba na psychiatrii (aktuálně): ano ne

Léčba na psychiatrii (v minulosti): ano ne

Hospitalizace na psychiatrii: ano ne

Pokud ano, uveďte prosím kolikrát:

.....

Dlouhodobý vztah v současnosti mám nemám nevím

(pokud jste zaškrtnli nevím upřesněte:)

Pohlaví současného partnera: žena muž

Délka vztahulet.....měsíců

Jsme manželé: ano ne

Máme děti: ano ne

Pokud nejste ve vztahu nyní, měl/a jste v minulosti dlouhodobý vztah? ano ne

Pohlaví partnera: žena muž

Délka vztahulet.....měsíců

Byli jsme manželé: ano ne

Máme děti: ano ne

Poznámky:

2. Parental Bonding Instrument (PBI)

2.A Parental Bonding Instrument

Tento dotazník obsahuje různé postoje a chování rodičů. Prosím udělejte křížek do políčka tak, jak si pamatujete své rodiče během svých prvních šestnácti let života.

Můj otec

	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE
1. Mluvil na mě milým a přátelským hlasem.				
2. Nepomáhal mi tak, jak jsem potřeboval(a).				
3. Nechával mě, abych dělal(a) co jsem chtěl(a)				
4. Připadal mi citově chladný.				
5. Přišlo mi, že rozumí mým problémům a obavám.				
6. Byl ke mně něžný.				
7. Nechal mě, abych se rozhodoval(a) sama.				
8. Nechtěl, abych byl(a) dospělý(á).				
9. Snažil se kontrolovat všechno, co jsem dělal(a).				
10. Porušoval moje soukromí.				
11. Rád se mnou rozmlouval.				
12. Často se na mě smál.				
13. Měl sklon mě rozmazlovat.				
14. Nerozuměl mým potřebám a chtění.				
15. Nechával mě se rozhodovat samostatně.				
16. Choval se, jako kdybych byl(a) nechtěný(á).				
17. Pomáhal mi, když jsem byl rozrušený(á).				
18. Moc se mnou nemluvil.				
19. Dělal mě na sobě závislého/závislou.				

20. Choval se, jako kdybych se o sebe nemohl(a) postarat bez jeho přítomnosti.				
21. Dával mi tolik svobody, kolik jsem potřeboval(a).				
22. Nechával mě chodit ven tak často, jak jsem chtěl(a).				
23. Přehnaně se o mě staral.				
24. Nechválil mě.				
25. Nechával mě oblékat tak, jak jsem si přál(a).				

2.B Parental Bonding Instrument

Tento dotazník obsahuje různé postoje a chování rodičů. Prosím udělejte křížek do políčka tak, jak si pamatujete své rodiče během svých prvních šestnácti let života.

Moje matka

	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE
1. Mluvila na mě milým a přátelským hlasem.				
2. Nepomáhala mi tak, jak jsem potřeboval(a).				
3. Nechávala mě, abych dělal(a) co jsem chtěl(a)				
4. Pripadala mi citově chladná.				
5. Přišlo mi, že rozumí mým problémům a obavám.				
6. Byla ke mně něžná.				
7. Nechala mě, abych se rozhodoval(a) sama.				
8. Nechtěla, abych byl(a) dospělá.				
9. Snažila se kontrolovat všechno, co jsem dělal(a).				
10. Porušovala moje soukromí.				
11. Ráda se mnou rozmlouvala.				

12. Často se na mě smála.				
13. Měla sklon mě rozmazlovat.				
14. Nerozuměla mým potřebám a chtění.				
15. Nechávala mě se rozhodovat samostatně.				
16. Chovala se, jako kdybych byl(a) nechtěný(á).				
17. Pomáhala mi, když jsem byl rozrušený(á).				
18. Moc se mnou nemluvila.				
19. Dělal mě na sobě závislého/závislou.				
20. Chovala se, jako kdybych se o sebe nemohl(a) postarat bez její přítomnosti.				
21. Dávala mi tolik svobody, kolik jsem potřeboval(a).				
22. Nechávala mě chodit ven tak často, jak jsem chtěl(a).				
23. Přehnaně se o mě starala.				
24. Nechválila mě.				
25. Nechávala mě oblékat tak, jak jsem si přál(a).				

3. Experience in Close Relationships – Revised (ECR-R-16)

Výroky uvedené níže popisují, jak se cítíte v citově blízkých vztazích. Zajímá nás, jak prožíváte blízké/partnerské vztahy obecně, ne nevyhnutelně jak prožíváte současný vztah. Ke každému výroku prosím přiřadte číslo na stupnici od 1 do 7, s tím že 1 znamená vůbec nesouhlasím a 7 znamená úplně souhlasím.

	vůbec nesouhlasím				úplně souhlasím		
	1	2	3	4	5	6	7
1. Ve chvílích nouze mi pomáhá obrátit se na mého milostného partnera/partnerku.	1	2	3	4	5	6	7
2. Moje touha po větší blízkosti někdy lidi odstraší.	1	2	3	4	5	6	7
3. Ohledně svých vztahů si dělám hodně starostí.	1	2	3	4	5	6	7
4. Je pro mne snadné projevovat náklonnost svému partnerovi/partnerce.	1	2	3	4	5	6	7
5. Vnímám, že se ke mně můj partner/partnerka nechce tak přiblížit, jak bych chtěl/a já.	1	2	3	4	5	6	7
6. Přejde mi poměrně snadné přiblížit se mému partnerovi /partnerce.	1	2	3	4	5	6	7
7. Cítím se příjemně, když s partnerem/partnerkou sdílím své osobní myšlenky a pocity.	1	2	3	4	5	6	7
8. Můj partner/partnerka opravdu rozumí mně a mým potřebám.	1	2	3	4	5	6	7
9. Bojím se, že až mě můj milostný partner/partnerka pozná, nebude se mu líbit, kdo doopravdy jsem.	1	2	3	4	5	6	7
10. Probírám věci se svým partnerem /partnerkou.	1	2	3	4	5	6	7
11. Často mívám obavy, že mě můj partner/partnerka doopravdy nemiluje.	1	2	3	4	5	6	7

12. Blízkost milostných partnerů/partnerek je mi velmi příjemná.	1	2	3	4	5	6	7
13. Často mívám obavy, že se mnou můj partner/partnerka nebude chtít zůstat.	1	2	3	4	5	6	7
14. Přivádí mě k šílenství, že od svého partnera/partnerky nedostávám lásku a podporu, kterou potřebuji.	1	2	3	4	5	6	7
15. Obvykle s mým partnerem/partnerkou hovořím o svých problémech a starostech.	1	2	3	4	5	6	7
16. Často si přeji, aby city mého partnera/partnerky ke mně byly stejně silné jako moje city k ní/němu.	1	2	3	4	5	6	7

5. Kódovací schéma

NÁZEV	Zahlcování / Kupení	VYSVĚTLIVKA/POZNÁMKA	PŘÍKLADY
ŽÁDOST	Výzva k vysvětlení		řekni mi, co se děje
	Výzva - úkol		můžeš to uklidit?
	Výzva k řešení		tak co s tím uděláme?
	Výzva k plnění		tak kdy s tím začneš?
	Empatická výzva		chci vědět, jak to vidíš ty
	Dožadování se pozornosti		slyšíš mě?
	Dožadování se pomoci		můžeš mi pomoci? Ale já to neumím udělat
	Dožadování se souhlasu		to jsem ale udělala já, že jo?
	Žádost o souhlas s dohodou	i o souhlas s plánem/návrhem - když je návrh a za ním "jo?" měly by být oba kódy	takže uděláme to a to.. Jo?
	Žádost o konkretizaci		fakt potřebuju vědět něco konkrétnějšího
Žádost o empatii	včetně původně prosba o shovívavost	není to tak jednoduchý, dej mi víc času	
Žádost o klid		neruš mě prosím tě	
Nepřímá žádost o pozornost		tak já si jdu lehnout (v situaci, když se neví, jestli bude sex)	
Nepřímá žádost o empatii		vždyť víš, že to by nezvládla... (moje sestra, ve smyslu že to po ní nemůžeme chtít)	
Nepřímá žádost o péči		tohle já prostě nezvládnu	
Dožadování se slibu	původně prosba o slib	takže říkáš mi, že si půl hodinu zítra najdeš...	
Žádost o důvěru	původně prosba o důvěru	věř mi, zítra se na to vrhnu	
Žádost o ukončení diskuse	původně prosba o ukončení diskuse	už toho nech	
POKYN	Pokyn - obecný		dělej; napiš mu; nech to...
	Pokyn - rada		proč si nevemeš z šuplíku jinou?
PŘÍKAZ	Příkaz - obecný	týká se celého problému, ne jen pokyn k nějaké maličkosti	prostě tam jdi a zaříd' to
	Důrazný příkaz		rozsviť ty světla a přestaň se se mnou hádat!
NÁVRH	Návrh řešení problému		tak zastav a já ty světla zapnu
	Návrh řešení důsledků		tak si najdi nějakou hadr (týká se jen dílčího problému, kroku, často v reakci na výmluvy)
	Návrh na společný plán		koukní, našla jsem nám byt!
	Procedurální (technický) návrh		nech mě to aspoň dodělat
	Alternativní návrh		tady je taky dobře byt a je mnohem levnější!
	Nerealistický návrh		tak to přišť nech na mě (ve chvíli, kdy partnerka si stěžuje, že nikdy neumyje nádobí)
	Návrh pseudořešení	častá kombinace s kódem Sdělení marnosti	řeknu ti to hned, až budu vědět, nevím, co ti mám říct
Doplňující návrh		taky bysme měli koupit pivo	
OTÁZKA	Otázka na společný plán		kde dneska spíme?
	Otázka na chování partnera		kdes tak dlouho byl?; kam jdeš?
	Otázka po vysvětlení		proč ty a ne ona?
	Otázka po řešení		co mám dělat podle tebe?
	Otázka na partnerovu kompetenci		už jsi tam někdy byl?

	Otázka na partnerův plán		Jak dlouho budeš na tom záchodě?
	Otázka na splnění žádosti		kdy spraviš ty dveře? (dotaz, jestli udělal/udělá, co měl/má)
	Otázka na prožívání partnera		co tě žere?
	Otázka na partnerův postoj		myslíš, že na to máme?
	Obviňující / útočná otázka		můžeš mi říct, na co máš tolik šatů?
	Empatická otázka		stresuje tě to?
DOPTÁVÁNÍ SE	Doptávání se		kterou? A co? My nějaké máme? Co tím myslíš?
UJIŠTĚNÍ SE	Ujištění se		fakt to mám udělat?
SDĚLENÍ	Sdělení hodnocení	postoje, názoru	mně se to líbilo
	Věcné sdělení	neutrální ve smyslu sdělení informace/vlastního plánu	jdu na fotbal
	Sdělení problému	motivů sporu	takhle to nestihneme
	Argument vnitřním stavem	pozitivní prožitky, motivy, touhy	ale já se na to těším; mě to znervózňuje, když jdeme takhle pozdě
	Sdělení negativního prožívání	ve smyslu: způsob sdělení, že je něco špatné	chybíš mi, když tu celý den nejsi
	Sdělení požadavku	požadavku, přání	já chci psa
	Sdělení nepochopení		to vůbec nechápu
	Sdělení pochopení		aha
	Přiznání	přiznání k přečinu, přiznání zamlčované informace	lidi tam (na plánovanou oslavu) budou najíždět už od pátku (měli být až od soboty)
	Sdělení marnosti		achjo, nevím co víc ti říct už fakt; No to je fakt skvělý, ale kde já teďka mám vzít prosím tě asi tak peníze? Jako chybí nám tři tisíce, tak já nevím no.
POUKÁZÁNÍ	Poukázání na neporušení slibu		já to ale udělám!
	Poukázání na vlastní obětavost		nezapomeň, že odcházím v 8, když bych potřeboval jít už v 6
	Poukázání na předchozí dohodu		říkala jsi, že na volejbal dneska budu moct
	Poukázání na partnerovu komunikační chybu		dyť si sám protiřečíš
	Poukázání na vykonanou činnost		hotovo!
	Poukázání na porušení dohody		řekl jsi, že to za 5 minut vypneš
	Poukázání na vlastní snahu		vždyť jsem se ho snažil uspat už půl hodiny
	Poukázání na vlastní negativní důsledky		já jsem tu něco četl. Ty přijdeš a vyrušíš mě...
VYSVĚTLENÍ	Odůvodnění žádosti		musíme to probrat dneska. Abychom to nemuseli probírat příště
	Vysvětlení vlastního chování		protože mi to v tu chvíli nepřípadalo důležité
	Omluvné vysvětlení		nevěděl jsem, že to bude tak dlouho trvat, myslím jsem, že se tam jen stavím a pojedu domů
	Vysvětlení situace		víš že ona není schopná nic rozhodnout
	Vysvětlení vlastního postoje		vždyť jsi tam teď byl, tak jak sis toho mohl nevšimnout
	Snaha o vysvětlení		no protože... (přerušení)
	Útočné vysvětlení		protože furt smrdíme doma
	Smířlivé vysvětlení		já se jen ptám...
	Vysvětlení kritiky		protože když se tak chováš, tak já si myslím, že jsi o mě ztratil zájem (po předchozích výčitkách)
	Vysvětlení - obvinění		protože ty seš tak hrozně pohodlný!

	Vysvětlení - vždy	sice seš vždycky vystresovaná, ale vždycky to zvládneš
	Vysvětlení vlastních potřeb	OK but that is exactly why I need some basic things, which I will be using. And I don't put them in the wardrobe.
	Vysvětlení problému	and I think you are not interested so I don't want to bother you and I stay behind
	Vysvětlení návrhu	Let's get off here and walk a little bit and then turn right...
	Vysvětlení vlastního prožívání	as if you were missing something in our relationship... in general, I have this feeling that ... as if you would loose interest in me... and than I think I am bad because I don't give you something I should...
	Vysvětlení poukázáním na vlastní negativní následky	Then I couldn't join the discussion so I rather was silent because I would have to say that it is not true
	Vysvětlení vlastního plánu	We won't stay long, just step by, say hello to a few friends, and leave
KONKRETIZACE	Doplnění informace	jede mi to v 7:20
	Konkretizace problému	ně tys mi napsal teprve, když jsi byl na cestě na autobus (nedal vědět včas, že má zpoždění)
	Konkretizace plánu	tak jdi rychle pro vajíčka, já udělám toasty
	Konkretizace slibu	OK, slibuju, že příště napíšu včas a vezmu tě s sebou
ARGUMENT	Argument - výhody / nevýhody / fakta / práva / důsledky	zase tak moc neprší
	Argument - důkaz	jenže včera to bylo to samý a předevčírem taky
	Argument - ano ale	já vím, že ty dozadu vidíš, ale oni neviděj tebe
	Argument - ostatní	viš, co vždycky říká táta...
	Argument vlastní potřeby	jasně, jenže ty budeš chtít zůstat dlouho a já budu pak do půlnoci uklízet
	Argument vlastní kompetencí	já jsem se tady narodil, já tam trefim
	Argument vlastními fyzickými obtížemi	jsem unavená. Bolej mě záda
	Argument - loop hole / ale říkals / logikou / ale ty taky	ty to ale taky děláš; ale předtím jsi říkal, že...; ty jsi říkala, že chceš úterky a čtvrtky, takže já mám středu
REFLEXE	Reflexe dohody / plánu / řešení	Takže pojedem na podzim
	Reflexe původní dohody	dohodli jsme se, že týden budu uklízet já a týden ty
	Reflexe situace	dyť prší
	Reflexe vlastního chování	já jsem šel do mekáče a čekal tam
	Reflexe chování partnera	ty jsi vypadal, že se výborně bavíš
	Reflexe partnerova prožívání	ty seš na mě našťvaná? Proč jseš na mě našťvaná?
	Sumarizace	Takže všichni tam budou od pátku, ale holky přijedou až v sobotu nebo jak?
APEL	Přesvědčování	uvidíš, že to zvládnem!
	Apel na změnu postoje	musíš mít přece názor!
	Apel na reflexi chování	doufám, že příště budeš chytřejší
	Apel na předchozí dohodu	vždyť jsi věděl, že máme mít večer spolu!
PŘERUŠENÍ/SKOK DO ŘEČI	Přerušení partnera	skočení do řeči
	Snaha o přerušení partnera	neúspěšné skočení do řeči
DŮRAZ	Sdělení naléhavosti	sakra to nestíháme
	Posilování slibu	tak řekni, co chceš, abych udělal, a když to nebude hotový do zítřka, tak...
	Důrazný argument	protože na tom hrníčku je napsaný moje jméno! Ne vajíčko! (rozklepla mu do jeho hrnku vajíčko)
OPAKOVÁNÍ	Opakování argumentu	opakování předchozího argumentu...
	Opakování výhrůžné otázky	atd....

	Opakování výmluv		
	Opakování vysvětlení		
	Opakování žádosti / požadavku		
	Opakování návrhu		
	Opakování slibu		
	Opakování otázky po vysvětlení / věcné		
	Opakování neurčité odpovědi / věcné odpovědi		
	Opakování souhlasu		
	Opakování odmítnutí		
ZAHLCOVÁNÍ/KUPENÍ	Zahlcování / Kупení		měsíc říkáš, že to odneseš do prádelny, ale odnesl jsi to tam teprve včera a zapomněl jsi vzít moje prádlo a ještě rozbiješ můj oblíbený hrnek; You would help me with the piano? Ok, but see how late it is, and now we are going to play the piano here and I wanted to wash my hair also and now I don't have time to do it, look, it's half past 11. I should do my homework for voice course too.
SOUHLAS	Souhlas s požadavkem / žádostí / pokynem - vyhovění		tak jo, pošlu to
	Souhlas s argumentem / vysvětlením		dobře; já vím; to máš pravdu
	Souhlas s návrhem / plánem		jo, večer. Když to budu mít hotový, večer.
	Potvrzení		(Takhle?) Jo
	Souhlas s reflexí partnera	reflexe může být o tom, jak se chová partner nebo jak si partner myslí, že se chová já	to máš pravdu, že mi něco v partnerství chybí
	Kladná odpověď	v reakci na otázku; v angličtině se nám to nepodařilo úplně dobře	jo
	Souhlas neurčitý / váhavý		tak jó
	Souhlas částečný		teď možná jo, ale potom uvidíš, jak...
PŘIJETÍ	Přijetí výhry	v reakci na akceptaci prohry	Dobře. A dělej.
	Přijetí vysvětlení	v reakci na vysvětlení	no dobře, ale aspoň by mohla udělat tohle...
	Přijetí omluvy	v reakci na omluvu	no dobře...
	Přijetí nesouhlasu	v reakci na nesouhlas	dobře, tak v tom případě nikam nejdem
	Přijetí výčitky	v reakci na výčitku	já vím, ale víš, jak to je...
	Přijetí partnerova postoje		tak jede tam spousta aut, tak můžeš jet teda v sobotu a já pojedou už v pátek
	Přijetí - rezignace	v situaci marnosti	hele jestli to neumíš dělat pořádně, tak to neďalej vůbec
VYHOVĚNÍ	Vyhovění - činnost	(včetně splnění, vyhovění žádosti, partnerovi, plánu)	skutečně začne dělat, co má
	Vyhovění - slib		OK půjdeme tam, už to nebudeme probírat, pudem tam
	Částečné vyhovění / splnění		dobře, až půjdu okolo, tak se tam stavím (požadavek bylo někam zajít)
NESOUHLAS	Nesouhlas s bagatelizací		tož to třeba nepříjde důležitý, ale mě jo
	Odmítnutí argumentu		nemyslím si, že tam budeme jezdit na výlety
	Nesouhlas - korekce		ne. Za 24 minut.
	Důrazné odmítnutí argumentu		čemu říkáš ne tak drahý? 60 tis. ti připadá levný?
	Nesouhlas - nevěřičná otázka		ty mě říkáš, že jseš dobrej řidič?

	Nesouhlas s návrhem / plánem / změnou plánu (i výhrůžkami)		to mi děláš schválně!
	Nesouhlas s výčitkou / kritikou / obviněním (ohrazení se)		ale vždyť jsem ti to říkal předem
	Nesouhlas - odmítnutí zodpovědnosti		já nevím, co mám koupit, nikdy jsem to nekupoval
	Nesouhlas s požadavkem		né to teda nemůžu
	Nesouhlas - zpochybnění kritiky		vždyť to nádobí bylo ráno hotový
	Nesmělý nesouhlas		nejsem si jistá, chtěla jsem ještě dodělat tu kuchyň
	Nesouhlas s chováním partnera		a ty si myslíš, že tímhle to vyřešíš?
	Částečný nesouhlas		no to tak úplně né
	Nesouhlas s postojem / pochopením / vysvětlením / ujištěním		no ale vždyť ti pořád říkám, že se stresuješ zbytečně
ODMÍTNUTÍ	Odmítnutí partnera		já furt nechápu, co je tvůj problém
	Odmítnutí způsobu komunikace		přestaň říkat blbosti
	Odmítnutí problematizace		(v reakci na to, že si partner stěžuje, že nemá na nic čas) vždyť tady celý den ležíš a neděláš nic
	Odmítnutí p chování (odchod)		No, nejsem...A víš co, já to nebudu poslouchat. (odchází)
	Odmítnutí ukončení diskuze		ne, to se musí vyřešit dneska
	Odmítnutí pseudořešení / částečného splnění		ne (nemůžu to nechat na potom), teď mi řekni, jestli to mám organizovat nebo ne
	Odmítnutí další debaty		už se o tom nebudeme bavit!
OBHAJOBA	Obhajoba vlastního chování		ale vždyť už jsem mu volal a on říkal, že neví
	Obhajoba podpora vlastního návrhu/postoje (včetně zpochybnění kritiky)		proč ne? Vždyť hledáme něco lepšího a tohle je lepší
NEVYHOVĚNÍ	Nevyhovění		neudělá, co se po něm/ní chtělo
TRVÁNÍ NA	Nátlak		neverbální
	Trvání na původním řešení		měli bysme jet oba v sobotu (jak bylo plánováno původně)
	Trvání na vlastním návrhu		přeformulování předchozího návrhu nebo argumentu
	Trvání na dohodě		protože jsme se na tom posledně dohodli
NEKOMPROMISNÍ POŽADAVEK	Nekompromisní požadavek		já vážně chci psa
ODLEHČENÍ SITUACE	<i>Odlehčení situace - neverbální</i>		<i>smích</i>
	Odlehčení situace - absurdní návrh / humor		<i>(Mám ti to do té skříňky uklidit já?)</i> Jasně, chceš říct, kam to patří?
HODNOTA VZTAHU	Hodnota partnera		protože chci, abys byl šťastnej
	Hodnota vztahu		už jsme spolu dlouho nikde nebyli
OMLUVA	Omluva		mrzí mě to

UJIŠTĚNÍ	Ujištění partnera		pomůžu ti, od toho tady jsem
KONEJŠENÍ	Konejšení		v pohodě, dojez si to, já to uklidím
POZORNOST/NA SLOUCHÁNÍ	<i>Věnování pozornosti / Naslouchání</i>		<i>poslouchání a pohled na partnera</i>
NEPOCHOPENÍ	Nepochopení	odlišné od Sdělení neporozumění	nechápu, co je na tom tak těžký
LÁSKYPLNÉ FYZICKÉ PROJEVY	<i>Láskyplné fyzické projevy</i>		<i>Neverbální projevy - pozitivní doteky, polibky, objímání, úsměv, atd.</i>
NEURČITÁ/VYHÝ BAVÁ ODPOVĚĎ	Neurčitá / vyhýbavá odpověď		čekal jsem tam (na otázku, kde čekal)
NEURČITÉ VYSVĚTLOVÁNÍ	Neurčité vysvětlování		no to nevím, protože možná s tím pak zase nebudu souhlasit
ODBÝVÁNÍ	<i>Odbývání - činnost</i>		<i>činnost, kterou partner později hodnotí jako ne dost dobrou</i>
	Odbývání - mumlání		mumlání
NATAHOVÁNÍ	Natahování - mumlání / nesouvislý projev		tyjo... sotva jsem sem přišel... bych se vsadil, že je míň... (partnerka mu volá do hospody, kdy přijde domů)
	<i>Natahování - rozmyšlení se</i>		<i>ehmm... hm...</i>
ODVÁDĚNÍ POZORNOSTI	Odvádění pozornosti		(jo jo promiň, trochu jsem se zdržel.) Potkal jsem jednoho týpka, představ si, on říkal, že...
	Odvádění pozornosti - humor		(já žádného psa nechci a když už, tak malýho, velký se nám sem nevejde.) Včera jsem viděla krásného velkého rotvailera.
	Obrácení pozornosti na partnerův nedostatek		miláčku to se ti stane vždycky, protože ty neumíš nikomu říct ne
	Odbývání partnera		Miláčku kdy to doděláš? Nevím.
	<i>Falešné projevy</i>		<i>hraně výrazy (aby udělaly dojem), např. zoufalství, zděšení, nejistota</i>
	Falešný souhlas		OK, dobře (ve skutečnosti nemá v plánu přání splnit)
VÝMLUVA	Výmluva		nemůžu zastavit v takovém slejváku
OBRÁCENÍ VINY	Obrácení viny		říkám ti, že to mám za chvíli hotový, ale jestli mě furt budeš rušit, tak to nedodělám nikdy
OBRÁCENÍ ZODPOVĚDNOSTI	Obrácení zodpovědnosti		já to můžu koupit, ale ty taky chodíš každé den ze školy kolem toho krámu
OBVINĚNÍ	Obvinění		jsem vystresovaná kvůli tobě
VÝČITKA	Výčitka kvůli nesplnění požadavku		prosila jsem tě, ať spraviš ten kohoutek. Udělal jsi to?
	Výčitka kvůli porušení dohody		já jsem čekal, že dorazíš do Burger Kinga, jak jsme se dohodli
	Výčitka kvůli chování partnera		zatímco jsi doma odpočíval, já jsem musela do práce
	Výčitka - vždy		to je typický!
	Výčitka kvůli nezájmu partnera		tak jdi spát no. Neviděli jsme se týden, ale dobře, jdi spát
	Výčitka - sebelítost		já bych vstal dřív, kdybych se trochu vyspal, kdybys mě celou noc nebudil tím svým budíkem
DRAMATIZACE	Dramatizace chování někoho nebo okolností		takže místo toho, aby ses zeptal, jak mi je po týdnu takového stresu, kdy jsem se málem vybourala, mě začneš vyčítat...
	Dramatizace - absurdní návrh		vymyslím tomu nějaký svatý místo ve skříní a už se toho nikdy nedotknu
	Dramatizace - absurdní výhrůžka		dobře, už nikdy nebudu nic vařit

	Dramatizace - katastrofický scénář		tak co mám dělat? Nemůžu ten dům nechat spadnout
DĚLÁNÍ BLBÉHO	Dělání blbého		my máme špajz?
ZPOCHYBNĚNÍ/N EDÚVĚRA	Zpochybnění partnerova tvrzení		fakt? Půjdu se radši podívat
	Zpochybnění partnerova dodržení dohody		a pak tam budeš 2 hodiny místo 5 minut, že jo
	Zpochybnění partnerova návrhu		jak mi prosím tě chceš pomoci? Se psaním?
	Zpochybnění partnerovy pozornosti		a co jsem řikala?
	Zpochybnění - posměch / ironie		jó to známe...
	Zpochybnění partnera		ty že jsi dobrý řidič?
	<i>Výraz smutku / zklamání</i>		
SEBEZNEHODNOCENÍ/SEBEPONÍŽENÍ	Sebeznehodnocení / Sebeponížení		jsem idiot, popletl jsem to
IRONIE/SARCASMUS	Ironie/Sarcasmus - napadení partnera		super. Celý jsem to zorganizoval a ty mi teď řekneš, že nejedeš
	Ironie/Sarcasmus - odmítnutí partnera		zkus si odpovědět sám
	Ironie/Sarcasmus - odmítnutí argumentu		(Poškrábeš mi ten hrníček!) Jasně, vajíčkem!
	Ironie/Sarcasmus - komentář		není schopná si bez tebe ani zajít na záchod
	Ironie/Sarcasmus - nesouhlas		to je teda super!!! (ironicky)
	Sarkastické vysvětlení		proč bych se měla zlobit? Třeba proto, že jsi řekl, že přijdeš, a nepřišel jsi?
ZNEVAŽOVÁNÍ/S HOZENÍ/ZNEHODNOCOVÁNÍ	Znehodnocení partnerovy kompetence		jak často jezdíš tramvají, jednou ročně?
	Shození argumentu		co to je podle tebe za argument?
	Bagatelizace problému		prostě jsem si nevyšiml
	Odsouvání řešení problému		v klidu se nasnídej, já to pak umeju
PONÍŽENÍ PARTNERA	Ponížení partnera - infantilizace		tohle je podle tebe čistá sklenička?
	Ponížení partnera - výsměch		asi jako posleďně, když jsme koukali přímo na dvě krávy a tys mi tvrdil, že žádnou nevidíš
	Ponížující styl komunikace		už jsi to konečně pochopil?
	Ponížení partnera - rýpnutí		bude to ještě dneska?
	Ponížení partnera - urážka		tohle není normální!
	Ponížení partnera - rada		tak se musíš víc snažit
MANIPULACE VINOU	Manipulace vinou		celý den jsem v práci a ty tu jen ležíš u neumytého nádobí
VÝHRUŽKA/VYDÍRÁNÍ/ZASTRAŠOVÁNÍ	Výhrůžka naschvácem		takže to mám radši jít probrat s Evou (partnerka na Evu žárlí)

	Výhrůžka - předjímání negativních následků		takže teď spolu nebudeme mluvit
	Výhrůžka odchodem		dobře, tak já ale odcházím
	Výhrůžkoukončením péče		příště už ti s tímhle nepomáhám
	Citové vydráždění		ty chceš, aby do nás někdo narazil?
	<i>Vypjatá argumentace / Hádka</i>		<i>zvýšený hlas, výrazná intonace, přecházení po místnosti, rychlá řeč...</i>
VULGARISMUS	Vulgární označení sebe / věci / situace apod.		čekal jsem tam jak debil
	Vulgární označení partnera		seš prase
HROZBA/ÚTOK NEVERBÁL	<i>Fyzický útok na předmět</i>		<i>bouchání / ničení / házení věcí</i>
	<i>Fyzický útok na partnera</i>		<i>házení věcí po partnerovi / agresivní dotek</i>
	<i>Jednoznačné neverbální projevy hrozby</i>		<i>zíráni partnerovi do očí, křičení na partnera, gestikulace před obličejem atd.</i>
TICHO/IGNORACE/NEREAGOVÁNÍ	<i>Ticho / Nereagování - absence argumentů</i>		<i>výraz zamyšlení</i>
	<i>Odmilka</i>		<i>výraz zamyšlení následovaný výrokem</i>
	<i>Ticho / Nereagování - rezignace</i>		<i>výraz zlosti, zoufalství</i>
	<i>Ticho / Ignorace / Nereagování - neoblomnost</i>		<i>klidný výraz</i>
	<i>Empatické ticho</i>		<i>výraz smutku</i>
	<i>Ticho / Ignorace / Nereagování - trapnost / radši neodpovím / zapírání / neodpovídání</i>		<i>výraz nervozity, strachu</i>
	<i>Ticho / Ignorace / Nereagování - sebelítost</i>		<i>výraz smutku</i>
	<i>Vybízející ticho</i>		<i>výraz očekávání, že partner začne mluvit, čekání na odpověď</i>
	<i>Ignorující ticho</i>		<i>nedávání pozor</i>
AKCEPTACE	Akceptace - ukončení diskuze		ticho...
	Akceptace prohry		ticho...
	Akceptace odložení		čekání
UZAVŘENÍ ARGUMENTACE	Uzavření argumentace	jakkoli - prosba, rozkaz, předstírané podvolení, neutrální poznámka	je pozdě
ODCHOD	Uražený odchod / Uraženost bez odchodu		odchod a jdi už; negativní emoce - naštvaní
	Vítězný odchod		odchod po dosáhnutí svého
	Odchod - odložení		odchod a době, zeptám se tě znova večer
	Odchod po skončení, akceptace situace		odchod a provedení toho, co má být uděláno
	Ublížený odchod		odchod a výraz smutku, nespravedlnosti
	Demonstrativní odchod		odchod a dobře, nechceš jet ke mně, tak já odjízďím sám
	Technický odchod		odchod a musím jít

RACIONÁLNÍ (4/7)	ASERTIVNÍ (4/6)	ODMÍTAVÝ (4/6)	SUBMISIVNÍ (4/6)	EMPATICKÝ (4/7)	NIC
Výzva k řešení (6)	Přesvědčování (5)	Opakování odmítnutí (6)	Vyhovění - činnost (6)	Empatická výzva (7)	22 kódů:
Žádost o konkretizaci (6)	Sdělení naléhavosti (5)	Nevyhovění (6)	Souhlas s požadavkem / žádostí / pokynem - vyhovění (5)	Otázka na prožívání partnera (7)	Pokyn - obecný
Odůvodnění žádosti (6)	Opakování žádosti / požadavku (5)	Odmítnutí argumentu (4)	Přijetí - rezignace (5)	Věnování pozornosti / Naslouchání (7)	Pokyn - rada
Vysvětlení problému (6)	Opakování návrhu (5)	Důrazné odmítnutí argumentu (4)	Vyhovění - slib (5)	Empatická otázka (6)	Příkaz - obecný
Vysvětlení návrhu (6)	Trvání na původním řešení (5)	Nesouhlas s požadavkem (4)	Odchod po skončení, akceptace situace (5)	Ujištění partnera (6)	Otázka na partnerovu kompetenci
Návrh řešení problému (5)	Trvání na vlastním návrhu (5)	Nesouhlas s návrhem / plánem / změnou plánu (i výhrůžkami) (4); Obviňující (4)	Přijetí nesouhlasu (4)	Empatické ticho (6)	Argument vnitřním stavem
Otázka po vysvětlení (5)	Trvání na dohodě (5)	Odmítnutí problematizace (4; Obviňující 2)	Přijetí výčitky (4)	Hodnota partnera (5)	Poukázání na vykonanou činnost
Sdělení neporozumění (5)	Apel na změnu postoje (4)	Odmítnutí partnera (4; Obviňující 3)	Ticho / Nereagování - rezignace (4)	Hodnota vztahu (5)	Poukázání na vlastní negativní důsledky
Vysvětlení situace (5)	Apel na předchozí dohodu (4)		Akceptace prohry (4)	Konejšení (5)	Argument vlastními fyzickými obtížemi
Doplnění informace (5)	Posilování slibu (4)			Láskyplné fyzické projevy (5)	Přerušení partnera
Konkretizace problému (5)	Nekompromisní požadavek (4)			Reflexe partnerova prožívání (4; Racionální 2)	Důrazný argument
Konkretizace plánu (5)	Nátlak (4; Manipulace 3)				Souhlas částečný
Reflexe situace (5)					Částečné vyhovění / splnění
Výzva k vysvětlení (4)					Obhajoba vlastního chování
Návrh řešení důsledků (4)					Nepochopení
Návrh na společný plán (4)					Výraz smutku / zklamání
Alternativní návrh (4)					Ticho / Ignorance / Nereagování - sebelitos
Doptávání se (4)					Akceptace odložení
Věcné sdělení (4)					Uzavření argumentace
Sdělení problému (4)					Uražený odchod / Uraženost bez odchodu
Vysvětlení vlastního chování (4)					Vítězný odchod
Vysvětlení vlastního postoje (4)					Ublížený odchod
Vysvětlení kritiky (4)					Demonstrativní odchod
Vysvětlení vlastního plánu (4)					
Reflexe dohody / plánu / řešení (4)					
Sumarizace (4)					
Opakování otázky po vysvětlení / věcné (4)					
Argument - výhody / nevýhody / fakta / práva / důsledky (4; Asertivní 2)					
Argument - důkaz (4; Asertivní 2)					
Výzva - úkol (3)	Dožadování se souhlasu (3)	Nesouhlas s bagatelizací (3)	Opakování souhlasu (3)	Sdělení pochopení (3)	
Výzva k plnění (3)	Dožadování se slibu (3)	Nesouhlas s výčitkou / kritikou / obviněním (ohrazení se) (3)	Souhlas s návrhem / plánem (3)	Omluvné vysvětlení (3)	
Procedurální (technický) návrh (3)	Argument - ano ale (3)	Nesouhlas - odmítnutí zodpovědnosti (3)	Souhlas s reflexí partnera (3)	Otázka na partnerův plán (3; Racionální 2)	
Doplňující návrh (3)	Žádost o důvěru (3; Empatický 2)	Nesouhlas s postojem / pochopením / vysvětlením / ujištěním (3)	Přijetí partnerova postoje (3)	Otázka na partnerův postoj (3; Racionální 2)	
Otázka po řešení (3)	Opakování argumentu (3; Racionální 2)	Odmítnutí způsobu komunikace (3)	Akceptace - ukončení diskuze (3)	Dožadování se pozornosti (2)	
Sdělení hodnocení (3)	Opakování vysvětlení (3; Racionální 2)	Odmítnutí ukončení diskuze (3)	Smířlivé vysvětlení (3; Empatický 2)	Dožadování se pomoci (2)	
Sdělení požadavku (3)	Opakování slibu (3; Submisivní 2)	Odmítnutí pseudořešení / částečného splnění (3)	Přijetí vysvětlení (3; Racionální 2)	Žádost o empatii (2)	
Poukázání na předchozí dohodu (3)	Otázka na splnění žádosti (2)	Nesouhlas - zpochybnění kritiky (2)	Přiznání (2)	Nepřímá žádost o pozornost (2)	
Vysvětlení - vždy (3)	Poukázání na neporušení slibu (2)	Částečný nesouhlas (2)	Sdělení marnosti (2)	Nepřímá žádost o empatii (2)	
Reflexe původní dohody (3)	Apel na reflexi chování (2)	Odmítnutí p chování (odchod) (2)	Souhlas s argumentem / vysvětlením (2)	Nepřímá žádost o péči (2)	
Otázka na společný plán (3; Empatický 2)	Obhajoba podpora vlastního návrhu/postoje (včetně zpochybnění kritiky) (2)	Nesouhlas - korekce (2)	Sebeznehodnocení / Sebeponížení (2)	Sdělení negativního prožívání (2)	
Vysvětlení vlastního prožívání (3; Empatický 2)	Ticho / Ignorance / Nereagování - neoblmnost (2)	Nesouhlas - nevěcná otázka (2)	Ujištění se (2)	Poukázání na vlastní snahu (2)	
Reflexe chování partnera (3; Empatický 2)	Vybízející ticho (2)	Nesmělý nesouhlas (2)	Snaha o vysvětlení (2)	Vysvětlení vlastních potřeb (2)	
Otázka na chování partnera (2)	Žádost o souhlas s dohodou (2)	Odmítnutí další debaty (2)	Kladná odpověď (2)	Argument vlastní potřeby (2)	
Vysvětlení poukázáním na vlastní negativní následky (2)	Konkretizace slibu (2)		Nesmělý nesouhlas (2)	Omluva (2)	
Argument vlastní kompetencí (2)	Argument - ostatní (2)				
Reflexe vlastního chování (2)					
Potvrzení (2)					
Přijetí omluvy (2)					
Technický odchod (2)					
Žádost o souhlas s dohodou (2)					
Ujištění se (2)					
Snaha o vysvětlení (2)					
Konkretizace slibu (2)					
Argument - ostatní (2)					
Kladná odpověď (2)					
Nesouhlas - korekce (2)					